

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

Trest smrti

Diplomová práce

Daniel Hermanovský

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

2010

Praha, červenec

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem v ní vyznačil všechny prameny, z nichž jsem čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze 24. 7. 2010

Daniel Hermanovský

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Marii Vanduchové CSc., vedoucí mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování.

V Praze 24. 7. 2010

Daniel Hermanovský

Obsah

1. Úvod	1
2. Historie trestu smrti ve světě	2
2.1 Nejstarší období	2
2.2 Kultura římská	3
2.3 Staré Řecko	4
2.4 Středověk	5
2.5 Novodobá historie trestu smrti	5
3. Historie trestu smrti v Československu a České Republice	9
3.1 Československo a Protektorát Čechy a Morava	9
3.2 Poválečné období a komunistický režim v Československu	11
4. Metody výkonu trestu smrti	19
4.1 Metody historické	19
4.2 Metody moderní	23
5. Trest smrti ve Spojených státech amerických a Číně	26
5.1 Spojené státy americké	26
5.2 Čína	32
6. Argumenty pro a proti trestu smrti.....	35
6.1 Argumenty zastánců trestu smrti	36
6.2 Argumenty odpůrců trestu smrti.....	42
7. Trest smrti v mezinárodních dokumentech	48
7.1 OSN a trest smrti	48
7.2 Trest smrti v evropských dokumentech	50
7.3 Meziamerická úmluva o lidských právech	51
8. Alternativy trestu smrti	53
8.1 Výjimečný trest	54
9. Závěr	57
10. Seznam zkratk	59
11. Seznam použité literatury	60

1. Úvod

Trest smrti provází lidstvo od nepaměti a dodnes jsou slyšet mnohé hlasy volající po jeho zrušení, případně po jeho znovuzavedení v zemích, kde tento trest již není součástí právních řádů. A tak tento nejvyšší trest bezpochyby, a jistě právem, patří k nejdiskutovanějším trestům současnosti.

Přesto, že trest smrti byl k dnešnímu dni již v mnoha zemích zrušen, je stále nemalé množství států, jejichž právní řády umožňují uložení tohoto trestu. A i když všude existují početné skupiny jeho odpůrců, nic nenasvědčuje tomu, že v blízké budoucnosti bude tento trest pouhou historií.

Snad nikdo nemůže říci, že se nad trestem smrti alespoň jednou nezamyslel a že k tomuto trestu nezaujímá žádný postoj. I bez podrobné znalosti této problematiky existují napříč společnostmi názory na jeho uplatňování, na podmínky jeho ukládání, případně na metody jeho výkonu.

Tyto otázky tedy jistě nepatří minulosti. Už vzhledem k tomu, že Spojené státy americké jako jedna z nejnápadnějších zemí světa nebo například nejméně lidnatější země Čína tento trest v nemalé míře praktikují. A také vzhledem k tomu, že v mnoha zemích hlasy po jeho znovuzavedení neustávají. Také veřejné mínění, které musíme brát jistě v potaz, často tento absolutní trest podporuje. A i když podpora veřejnosti pro trest spíše klesá, není na tak nízké úrovni, aby šla přehlížet.

Ze všech těchto důvodů jsem si zvolil jako téma mé diplomové práce právě trest smrti. Trest, který nepřestává zajímat jak laickou, tak odbornou veřejnost a který bude provázet lidskou společnost pravděpodobně ještě velmi dlouho.

Z počátku se věnuji historii trestu smrti jak ve světě, tak na území České Republiky, dále potom v kapitole třetí metodám výkonu trestu smrti. Kapitola čtvrtá je zaměřena na výkon trestu smrti v zemích, kde má tento trest dlouhou tradici a které mohou sloužit jako příklady různého uplatňování trestu smrti v odlišných kulturách a politických zřízeních. V páté kapitole se zabývám trestem smrti v mezinárodních souvislostech. Šestá kapitola obsahuje především argumenty zastánců a odpůrců trestu smrti. Sedmá pojednává o trestu smrti a veřejném mínění a v závěrečné kapitole jsou uvedeny možnosti nahrazení trestu smrti alternativními tresty.

2. Historie trestu smrti ve světě

Trest smrti byl v minulosti praktikován téměř v každé společnosti a jeho hlavním cílem bylo především pomstít oběť trestného činu a vyřadit pachatele trestného činu ze společnosti. Jako trest nejvyšší byl v průběhu historie převážně vykonáván na pachatelích trestných činů vraždy, znásilnění, cizoložství, incestu, sodomie a také náboženských zločinů jako například odpadnutí od víry nebo svatokrádež. Mezi další se pak řadí trestné činy spáchané za zvláštních příležitostí, především za válečného stavu nebo ohrožení státu. Za těchto podmínek pak mohou být trestem smrti postiženi pachatelé trestných činů jako je dezerce, zbabělost nebo vzpoura.

Z trestných činů, za které v minulosti hrozil trest smrti spíše jen výjimečně, avšak dnes se s ním můžeme v určitých zemích setkat poměrně často, lze jmenovat například trestné činy zaměřené na obchod s drogami, obchodování s lidmi nebo závažné případy korupce, které jsou postižitelné trestem smrti v Číně.

2.1 Nejstarší období

Nejstarší zmínky o činech, za které bylo možno uložit trest smrti, pocházejí z Egypta z období faraónů. Trest smrti byl ukládán především za urážky božstev, jejichž zosobněním na zemi byl právě faraón. Uplatňovala se zásada, že je potřeba trestat přísně, aby bylo zabráněno dalším zločinům.

Jedním z nejstarších zákoníků, který byl po dlouhá léta považovaný za vůbec nejstarší zákoník, byl zákoník Chammurapiho. Pochází přibližně z roku 1686 př. n. l. Mezi starší lze pak řadit už jen zápisy o zákonech summerského krále Urnammy z města Urru, pocházející přibližně z roku 2050 př. n. l.

Chammurapiho zákoník obsahoval 25 hrdelních zločinů a řídícím principem zákoníku je talio, termín pro souhlasný trest, což znamenalo, že ta část těla, která se dopustila kriminálního skutku, bude zmrzačená nebo amputovaná.¹ Za tyto zločiny však mohli být postiženi nejvyšším trestem pouze pachatelé činů, kteří se jich dopustili proti nejbohatším a privilegovaným vrstvám obyvatelstva tzv. avílům. Proti

---

¹ Lyons Lewis, Historie trestu, Praha, Svojtka and Co. 2004, str. 21

neprivilegovanému svobodnému obyvatelstvu a otrokům bylo trestání řešeno formou pokut. Trest smrti byl ukládán za trestné činy vraždy, ale také například za ukrývání otroků, čímž se zabývalo ustanovení 16, které stanovilo: jestliže někdo ukryl ve svém domě buď otroka, nebo otrokyni, uprchlé z paláce, a na výzvu hlasatele je nevydá, tento majitel domu bude usmrčen. Dále bylo možno trest smrti uložit podle ustanovení prvního. V něm bylo uvedeno: jestliže někdo někoho obvinil a uvrhl naň podezření z vraždy, avšak neusvědčil jej, bude ten, kdo ho obvinil, usmrčen. Jako velmi kruté se nám pak z dnešního pohledu může zdát ustanovení, které říká: vypukne-li v domě oheň a někdo z těch, kdo přišli hasit, spočine okem na majetku vlastníka domu a majetek pána domu vezme, bude do téhož ohně vržen. Ale i když se podle moderních standardů zdají stanovené tresty nadměrně tvrdé, stanovil zákoník některé významné právní principy. Zločinci nesměli být odsouzeni bez důkazů, svědkové byli bráni pod přísahu a za falešné obvinění byli potrestáni. Pokud bylo žalobci nebo svědkovi dokázáno, že před soudem lhal, obdržel stejný trest, jako by byl shledán vinným.² Tento zákoník byl na rozdíl od trestání v Egyptě postaven na zásadě odplaty podle hesla oko za oko, zub za zub.

2.2 *Kultura římská*

Další významnou kulturou, ve které se uplatňoval trest smrti, byla kultura římská. Z počátku této kultury byla poprava spíše než právu světskému vyhrazena právu náboženskému, posvátnému. Byla brána spíše jako posvátný rituál a vykonávala se výhradně za urážku božstva. Toto chápání trestu smrti se udrželo ještě i v zákoně Lex Duodecim Tabularum z roku 450 před Kr., ve kterém již byl patrný přechod od práva náboženského k právu světskému. Tento zákon dokonce stanovil, že pachatel, který urazil božstva, může být zabit kýmkoliv, avšak až poté, co ho na smrt odsoudil shromážděný lid. Zákon také, na rozdíl od ostatních starověkých civilizací, neumožňoval trestat členy rodiny za zločin samotného pachatele.

V období republiky, i přes množství pramenů, popravy vykonané na pachatelích trestných činů nezaznamenáváme. Trest byl nahrazen možností exilu, který byl pouze

---

² Lyons Lewis, Historie trestu, Praha, Svojtka and Co. 2004, str. 27

úředně potvrzen. I když v dnešní době by se tento trest mohl zdát velice mírným za činy jako je například vražda, v době starověkého Říma byl trest vyhnanství považován za velmi závažný zásah do života pachatele.

Hrdelní trest byl poté znovu obnoven a hojně využíván za Augusta. Uložit ho bylo možné například za provinění proti manželskému životu, lodní dopravě, životu jiné osoby nebo náboženství. Zejména byly velmi přísně trestány veškeré projevy na podporu křesťanství.

Co se týče způsobů exekuce, byly tyto projevy většinou trestány ukřižováním, které bylo považováno za velice extrémní způsob popravky a nikdy nebylo používáno proti římským občanům – ti byli většinou trestáni setnutím hlavy. Vedle projevů křesťanství bylo ukřižování používáno také v případech, kdy otrok zabil svého pána, v případech revolucionářství nebo bylo užíváno proti rebelům v provinciích rebelujících proti Římu.

2.3 *Staré Řecko*

Ve starém Řecku měla každá obec své vlastní právo a na její obranu byla přijímána velmi tvrdá opatření. Například ten, kdo zradil obec athénskou, byl popraven, tělo popraveného bylo dopraveno za hranice obce, jeho dům zničen a jeho jméno se objevilo na takzvaném sloupu hanby, což mělo působit jako odstrašující účinek a ostatním občanům se dávala faktická možnost pohrdat zrádcem.

Právo tedy nebylo jednotné. Tak např. v Aténách se setkáváme s tím, že viníci byli přenecháni veřejné moci, v Makedonii byl naopak viník předán rodině poškozeného a ta mohla vykonat trest podle svého uvážení.³

Způsoby popravky byly velmi různorodé. Můžeme mezi ně zařadit bolehlav, který patřil mezi mírnější metody výkonu trestu, dále stětí mečem, uškrcení, ukamenování, ale i tak kruté způsoby jako pomalé upálení na mírném ohni.

---

³ <http://odhaleni.info/trest-smrti-a15.html>

2.4 Středověk

Ve středověku, předtím než byl vyvinut vězeňský systém, byl trest smrti stále hojně využíván jako obecný způsob potrestání pachatelů trestných činů. Mezi nejčastější zločiny, které byly tímto trestem potrestány, byly zločiny kacířství a čarodějnictví. V takovém případě církve pouze vyslovila vinu a pachatele trestného činu poté předala orgánu světské moci, který musel trest vykonat. Tento postup byl praktikován z důvodu zákazu prolévat krev, který stanovilo církevní právo.

Kromě zločinů kacířství a čarodějnictví byl trest smrti vykonáván za celou řadu dalších zločinů. Mezi ně patřily například zabití, znásilnění, krádež nebo žhářství a mnoho dalších s určitými odlišnostmi objevujících se na základě toho, v jakém regionu byl daný trestný čin spáchán. Například v Anglii bylo nejvyšším trestem v osmnáctém století postihováno na 222 zločinů, mezi nimiž se objevily třeba tak absurdní trestné činy jako poražení stromu nebo krádež v hodnotě vyšší než pět šilinků. Mezi další pak patřily krádež zvířete, výhružný dopis, velezrada, vražda a mnoho jiných. A tak byly – na základě tzv. Krvavého zákoníku – například pověšeni za krádež Michael Hammond a jeho sestra a to ve věku 7 respektive 11 let. Tato poprava byla vykonána veřejně, ale jelikož se zpráva o ní ani neobjevila v místním tisku, můžeme usuzovat, že v této době nebyly takovéto exekuce považovány za nic zvláštního.

Krvavý zákoník je termín užívaný pro systém práva a trestů v Anglii trvajícím od roku 1400 do roku 1850, ačkoliv se toto označení vžilo až později a to především vzhledem k množství trestných činů, které byly postiženy trestem smrti. V té době neexistovaly v Anglii žádné pravidelné policejní složky, a tak byl v nejvyšším trestu spatřován jediný způsob jak zabránit zločincům, aby pokračovali v trestné činnosti.

2.5 Novodobá historie trestu smrti

Přestože byl trest smrti po celou dobu historie až do období osvícenství hojně využíván, objevovaly se čas od času hlasy po jeho zrušení. Například již ve 12. století židovský filozof Maimonides známý také jako Rambam napsal: „Je lepší a více uspokojující zprostit viny tisíce vinných osob než popravit jediného nevinného člověka“.

V posledních stoletích měl pak velký vliv na trest smrti vznik nových národních států a idea občanství. Soudy začaly být spojovány s principem rovnosti, univerzálnosti a na základě těchto skutečností se v Evropském soudnictví vyvinul koncept přirozených práv. Dále mělo na trest smrti také vliv zavádění stálých policejních sborů a budování systému vězeňství. Trest smrti se tak začal za určité zločiny jevit jako zbytečný a příliš krutý.

V době osvícenství také začal teoretický spor kolem trestu smrti, kterému vyhlásil boj jako jeden z prvních například Thomas Morus ve své „Utopii“. Avšak snad nejdůležitějším a nejdále jdoucím spisem byl spis italského právníka Cesara Beccarii „Dei delitti e delle pene“ - „O zločinech a trestech“ z roku 1764, který vzbudil pozornost ještě i při parlamentních debatách Spolkového sněmu v Německu padesátých let.⁴ Mezi další, díky nimž se myšlenka zákazu trestu smrti začala prosazovat, patřil filozof Voltaire, anglický právník, filozof a právní a sociální reformátor Jeremy Bentham nebo Karl Marx.

Cesare Beccaria (1738 – 1794) vydal své nejznámější dílo roku 1764, následujícího roku vyšlo v německém překladu v Praze a v roce 1841 již existovalo v osmi různých překladech. Beccaria obecně popírá právo státu na vynesení trestu smrti, „neboť jestliže není člověk oprávněn vzít si sám život, nemůže mít ani právo na zabití jiného, nebo toto právo převést nějakou společenskou smlouvou na stát“.⁵ Beccaria vychází z teorie společenské smlouvy a říká, že trest nemá mít pouze funkci odplaty, ale má působit především výchovně, ochranně a mít odstrašující účinek.

Dále Beccaria zastává názor, že účinnost trestu nezávisí na jeho tvrdosti, nýbrž na tom, aby byl přiměřený, jistý a rychlý. Při porovnání trestu smrti a trestu odnětí svobody na doživotí pak považuje za důležitý aspekt trestu jeho délku, když zastává myšlenku, že potencionálního pachatele od spáchání trestného činu odradí spíše délka případného trestu než jeho tvrdost.

V jeho díle se též objevuje myšlenka zabývající se spravedlností trestu. Tvrdí, že trest, aby byl spravedlivý, může mít jen onen stupeň tvrdosti, který je dostačující k odstrašení lidí od zločinnosti. A tak je trest smrti, jelikož tuto míru překračuje, vlastně nespravedlivý.

---

⁴ Bestová, Corneli: Trest smrti v Německo-českém porovnání, Doplněk, Praha 1996, str. 70

⁵ Tamtéž, str. 71

Přesto všechno však Beccaria zůstává zastáncem trestu smrti pro politické delikty a též obhajuje velmi tvrdé náhradní tresty, které mají na snížení kriminality větší vliv než trest smrti. Mezi další myšlenky, které Beccaria obhajoval, pak patří například odmítání přísahy i mučení a zastává racionalistické zásady pro stanovení trestu. Těmi silně ovlivnil jiného významného odpůrce trestu smrti, o němž již byla zmínka – anglického filosofa a právníka Jeremy Benthama.

Jeremy Bentham (1748 – 1832) se věnoval kritice trestu smrti především ve svém díle *Principy trestu*. Toto dílo z roku 1775 obsahuje šest knih, které se dále dělí na kapitoly a části. Trestu smrti se týká kniha druhá, kapitola jedenáctá a dvanáctá. Jeremy Bentham v *Principech trestu* rozlišuje mezi trestem smrti jednoduchým a bolestným. Zatímco jednoduchý je takový, kdy míra bolesti zažívaná při usmrcení je jen taková, jaká je třeba k samotnému usmrcení, bolestný je takový, kdy míra bolesti přesahuje účel samotného trestu smrti. Dále se pak v kapitole jedenácté zabývá způsoby trestu smrti, konkrétně pak uškrcením respektive oběšením a stětím nebo například zmiňuje bolestný trest smrti, který byl vyhrazen především pro černé otroky. Ti byli věšeni na háky bez možnosti jakéhokoliv pohybu, který by jim tento krutý trest ulehčil, a takto jsou ponecháni svému osudu. Tento druh trestu byl otrokům ukládán za vzpouru a vzhledem k tomu, že jejich tělesná soustava byla zpravidla silnější a odolnější než soustava ostatních, mnozí z nich takto umírali i deset až dvanáct dní. Kapitola dvanáctá se pak týká výhod a nevýhod trestu smrti podle Benthama a porovnání absolutního trestu a jiných způsobů potrestání pachatelů trestných činů.⁶

Beccariovo dílo, ale ani názory a pojednání o zrušení trestu smrti dalších významných osobností té doby však nevedly k významnému rušení trestu smrti napříč kontinentem. Prvním státem, kde byl trest smrti zrušen, tak bylo až roku 1786 Toskánsko za panování pozdějšího habsburského císaře Leopolda II. Leopold propagoval reformu trestního zákoníku, který zrušil trest smrti a nařídil zničení všech nástrojů, které sloužily k vykonávání trestu smrti v zemi – dnes si tento den připomíná 30. listopadu mnoho měst po celém světě. Dalším státem se pak stal o 50 let později americký stát Michigan, který zrušil trest smrti roku 1846. Římská republika zakázala trest smrti roku 1849. K nim se dále přidala roku 1853 Venezuela a roku 1865 San Marino. Nicméně poslední trest smrti byl v San Marinu vykonán roku 1468.

---

⁶ <http://www.laits.utexas.edu/poltheory/bentham/rp/index.html>

Po legislativních návrzích z let 1852 a 1863 byla další země, která trest smrti ze svého právního řádu vypustila, Portugalsko. Stalo se tak roku 1867. Ve Spojeném království byl nejvyšší trest zrušen v roce 1965 pro vraždu a to po dobu pětiletého experimentu a trvale pak v roce 1969. Ponechán byl pouze pro omezený počet trestných činů jako například velezrada, pirátství spojené s násilím, žhářství v královských loděnicích a válečné zločiny. Roku 1998 byl trest smrti zrušen pro všechny zločiny spáchané v době míru. V roce 1973 došlo k zrušení trestu smrti v Austrálii – nicméně stát Západní Austrálie si zachoval tento trest až do roku 1984. V Kanadě došlo k zrušení absolutního trestu roku 1976, ve Francii v roce 1981.

Trest smrti byl také diskutován na půdě OSN a roku 1977 vydalo Valné shromáždění oficiální usnesení, ve kterém stálo, že je žádoucí, aby státy postupně omezily počet trestných činů, za které je možné trest smrti uložit.

Mezi poslední země, které trest smrti zrušily za veškeré trestné činy, patří Togo (23. června 2009). Avšak přesto, že mnohé země trest smrti zrušily, fakta vypovídají o tom, že trest smrti rozhodně z právních řádů zemí po celém světě v blízké budoucnosti nevyumizí. Jen v roce 2009 vykonalo nejvyšší trest 18 zemí, v Saudské Arábii bylo veřejně sřato 69 osob, v Íránu úřady popravily přinejmenším 112 osob během 8 týdnů po prezidentských volbách, Čína popravila více osob než všechny země dohromady a 7 vězňů popravených v roce 2009 bylo popraveno za čin, který spáchali před osmnáctým rokem života.⁷

---

⁷ <http://www.amnesty.cz/>

3. Historie trestu smrti v Československu a České republice

3.1 Československo a Protektorát Čechy a Morava (1918 – 1945)

Po vzniku Československa zůstaly v platnosti veškeré existující zemské a říšské zákony, vyjma těch pasáží, které svým charakterem odporovaly nově vzniklému republikánskému zřízení. Na našem území tedy nadále platil zákon č. 117 z roku 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích (zrušen roku 1950) a vedle něj uherský trestní zákon o zločinech a přečinech z roku 1878 (Slovensko a Podkarpatská Rus). Absolutní trest byl tedy přes všechny diskuze o této problematice zachován také v období prvního československého státu.⁸

Za první republiky (1918 - 1938) bylo k trestu smrti odsouzeno 433 lidí, vykonáno bylo ale jen 21 poprav. Ostatním byla udělena milost. Minimální počet poprav v tomto období byl způsoben především tím, že první prezident Československa Tomáš Garrigue Masaryk (ve funkci v letech 1918 - 1935) byl odpůrcem trestu smrti. Většině odsouzených tedy byla udělena milost. Poznatky o Masarykově odporu k trestu smrti můžeme čerpat například z přednášek z let 1895, kdy popravy označil za nejd'abelštější druhy zabití, „poněvadž schvalují je lidé vládnoucí s úplným klidem a rozmyslem, s dostatečnou lhůtou pro udělení milosti, pod ochranou bodáků. Jsou to nejsurovější zbytky středověké inkvizice. Statistiky snažící se dokazovati blahodárné účinky trestu smrti na zmenšení zločinnosti jsou neúplné, nepravdivé a nevědecké.“⁹ I pod tlakem veřejného mínění však nakonec několik málo rozsudků smrti Masaryk přece jenom podepsal. Zmiňuje se o tom v rozhovoru s Karlem Čapkem, kdy říká: „Právo trestat smrtí je právo hrozné, a soudíc podle jeho dějin a vývoje, bude v budoucnosti zrušeno. Neptejte se mě, jak mě bylo, když jsem návrhy na vykonání trestu smrti podpisoval. Trest smrti mi není hlavně odplatou ani zastrašením, není zajištěním proti nebezpečnému zločinci; má-li smysl a oprávnění, tedy pouze jako expiace. Nic nevyváží a nevykoupí strašnou věc, jako je surová a zlá vražda na člověku, než smrt; takový vrah se provinil na celém člověčenstvu. Ale i to platí jen pro dnešní stav kulturní – budoucí věky budou mít víc možností prevence, nápravy

⁸ Liška Otakar a kol.: Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2006, str. 15

⁹ Kuklík, Jan ml: Prezident Masaryk a trest smrti, Dějiny a současnost 5/98, str. 31

a převychování – i jasnější poznání kriminální odpovědnosti.¹⁰ Vzhledem k dnešnímu uplatňování trestu smrti ve světě můžeme zatím bohužel říct, že se prezident Masaryk mýlil.

Další zákon, který ovlivnil problematiku trestu smrti, byl zákon č. 91/1934 o ukládání trestu smrti a doživotních trestech. Ten ponechával na úvaze soudu, zda uloží trest smrti nebo tento trest nahradí těžkým žalářem na doživotí, případně trestem odnětí svobody na 15 až 30 let v případě, že jsou zde takové polehčující okolnosti, vedle nichž by bylo uložení nejvyššího trestu příliš kruté.

Jak bylo již zmíněno, na území Slovenska a Podkarpatské Rusi platil až do roku 1950 trestní zákon o zločinech a přečinech. Ten umožňoval uložit trest smrti pouze za vraždu. Vedle něj však existovaly i další zákony, podle kterých mohl být tento trest uložen. Byl to zákon č. 134/1885 o opatřeních proti obecně nebezpečnému užívání třaskavin a obecně nebezpečnému zacházení s nimi a také zákonný článek XIX/1915 o stíhání trestných činů proti zájmům vedení vojny, zvláště nepřístojnosti při vojenských dodávkách. Oba tyto zákony však platily i v českých zemích. Pro osoby vojenské a po novelizaci zákonem č. 9 Sb. z 2. listopadu 1918 i pro četnictvo platil po celou dobu první československé republiky (zrušen zákonem č. 86 ze dne 12. července 1950) rakouský vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech č. 19 ze dne 15. ledna 1855. Podle tohoto zákona se trest vykonával oběšením nebo zastřelením.¹¹

Jedno z nejhorších období českého národa začalo 15. března 1939 a trvalo do 8. – 9. května 1945, kdy byl na našem území vyhlášen Protektorát. Toto období se zásadně lišilo od masarykovského Československa. Ke konečnému řešení české otázky mělo dojít až po válce, ale do té doby okupanti potřebovali v protektorátu klid a poslušnost obyvatelstva. Z toho důvodu byli likvidováni všichni, kteří se stavěli na odpor novým vládcům českého území. Toho dosahovali okupanti odsuzováním k trestu smrti, posíláním do koncentračních táborů a na nucené práce. Tresty smrti měly mít především zastrašující účinek, působit preventivně a odradit odpůrce nového režimu. Nacistický teror pak vyvrcholil v září roku 1941, kdy byl vyhlášen výjimečný stav a byly zřízeny tříčlenné stanné soudy (Standgerichte). Zpočátku byli odsouzení převáženi k exekucím do sekyrárny v Dráždanech a v Berlíně, ovšem ta vzhledem

---

¹⁰ Čapek, Karel: Hovory s T. G. M., Fragment, Praha 2009, str. 197

¹¹ Liška Otakar a kol.: Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2006, str. 16

k narůstajícímu počtu odsouzených přestala stačit. Transporty také popravu prodražovaly a zdržovaly. Nacisté tak zřídili novou sekyrárnu výnosem říšského ministra spravedlnosti dr. Georga Otto Thieracka ze dne 15. dubna 1943 v Praze na Pankráci, kde se popravovalo gilotinou. Povolání kata zde vykonával bývalý pomocný skladník z Mnichova Alois Weiss.¹²

Lidé byli k trestu smrti odsuzováni za delikty politické, hospodářské, za odbojovou činnost, ale i za činy kriminální povahy. V době zřízení pankrácké sekyrárny bylo však již možné udělit trest smrti prakticky za cokoliv, jelikož pod ustanovení „projevy protiněmeckého smýšlení nebo poškozování blaha německého národa nejrůznějšími chováními“ bylo možno zahrnout širokou škálu deliktů.¹³ Na Pankráci bylo v období protektorátu popraveno 1079 obětí a poslední exekuce proběhly 26. dubna 1945.

Za okupace Čech a Moravy a za samostatného Slovenského státu zahynulo asi 343-360 tisíc československých občanů, z toho asi 265-270 tisíc Židů.

3.2 Poválečné období a komunistický režim v Československu (1945 – 1990)

Po osvobození Československa a skončení nacistického teroru bylo třeba vyřešit otázku, jak potrestat okupanty, kolaboranty a zrádce. K tomu mělo sloužit tzv. retribuční zákonodárství, které mělo výjimečně porušovat zásadu zákazu retroaktivity. Za účelem potrestání kolaborantů se měly též zřídit mimořádné soudy. Prezident Beneš vydal již na počátku roku 1945 dekret číslo 6 Úředního věstníku čsl. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. Ten byl později nahrazen dekretem číslo 16 ze dne 19. června 1945 nazvaným stejně (tzv. velký retribuční dekret). Platil však jen pro území Čech a Moravy, zatímco na Slovensku, kvůli odlišné politické situaci, platilo nařízení SNR č. 33/1945 o potrestání fašistických zločinců, okupantů a kolaborantů a o zřízení lidového soudnictví. Dekret

---

¹² Liška Otakar a kol.: Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2006, str. 16

¹³ KOURA, Petr: „Je to vůbec nemyslitelné, že něco takového se může ve 20. století stát“ – Pankrácká „sekyrárna“ neboli oddělení II A. *Paměť a dějiny*, 2008, roč. 2, čís. 01, str. 156

č. 16 stanovil pro období zvýšeného ohrožení státu, které počínalo 21. květnem 1938 a končilo dle nařízení vlády č. 217 ze dne 22. listopadu 1946 31. prosince 1946, přísnější trestní sazby pro trestné činy v dekretu vyjmenované a k rozhodování o těchto trestných činech zřizoval již zmíněné mimořádné lidové soudy. Velký retribuční dekret stanovil trest smrti za řadu trestných činů a to jak za zločiny proti státu, tak za zločiny proti osobám. Mezi první skupinu patřil trestný čin úkladů o republiku a dále trestné činy přípravy úkladů, ohrožení bezpečnosti republiky, prorady, zrady státního tajemství, vojenské zrady a násilí proti ústavním činitelům, pokud byly spáchány za zvlášť přitěžujících okolností. Dále byl absolutní trest uložen podle § 3 tomu, kdo v době zvýšeného ohrožení republiky propagoval nebo podporoval fašistické nebo nacistické hnutí, nebo kdo v oné době tiskem, rozhlasem, filmem nebo divadlem, nebo na veřejném shromáždění schvaloval nebo obhajoval nepřátelskou vládu na území republiky nebo jednotlivé nezákonné činy okupačních velitelství a úřadů a orgánů jim podřízených. Takový trestný čin však musel být spáchán s úmyslem rozvrátit mravní, národní nebo státní vědomí československého lidu, zejména československé mládeže a za okolností zvlášť přitěžujících. Jako alternativa v tomto případě přicházel trest těžkého žaláře od dvaceti let až na doživotí. Do skupiny zločinů proti osobám, které se trestaly smrtí, pak například patřily zločin veřejného násilí loupeží lidí, veřejného násilí nakládání s člověkem jako s otrokem, vraždy, zabití, loupeže dětí a další, pokud je pachatel spáchal v době zvýšeného ohrožení republiky a dopustil se jich ve službách Německa, nebo jeho spojenců, nebo republice nepřátelského hnutí, jeho organizací, či členů. Velký retribuční dekret také zavádí v § 11 nový trestný čin udavačství. Tohoto trestného činu se dopustil ten, kdo "v době zvýšeného ohrožení republiky ve službách nebo v zájmu nepřítelů, nebo využívaje situace přivoděné nepřátelskou okupací jiného pro nějakou skutečnou nebo vymyšlenou činnost udal". Udavačství bylo trestáno smrtí, pokud samotné udání smrt způsobilo.

Veškeré trestné činy podle dekretu č. 16 byly příslušné soudit mimořádné lidové soudy. Zřizovaly se v sídlech krajských soudů. Senát mimořádného lidového soudu však mohl zasedat v kterémkoliv místě soudního obvodu. Řízení nesmělo být delší než tři dny a proti rozsudku nebylo možno podat žádný řádný opravný prostředek. Žádost o milost neměla odkladný účinek. Z mimořádných opravných prostředků bylo možno

podat zmateční stížnost a návrh na obnovu trestního řízení, o kterém rozhodoval mimořádný lidový soud, který rozhodl ve věci.

Dekret v § 32 dále stanovil, že ustanovení zákona ze dne 3. května 1934, č. 91 Sb., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech, pro zločiny trestné podle tohoto zákona neplatí.

Pokud se zločinů uvedených v dekretu č. 16 dopustily osoby české národnosti, které zastávaly v době okupace významné postavení, byly souzeny před Národním soudem zřízeným Dekretem č. 17/1945 o národním soudu. Mezi tyto osoby patřili například státní prezident protektorátu, členové protektorátních vlád, členové ústředního vedení Vlajky, členové Kuratoria pro výchovu mládeže, nebo osoby, které měly být vedoucím postavením v politickém životě, vysokým úřadem, vysokou velitelskou funkcí nebo význačným místem v hospodářském životě pro ostatní občany vzorem.

Na Slovensku byla na základě nařízení č. 33/1945 Slovenské národní rady situace poněkud odlišná. Soustava lidových soudů byla tvořena Národním soudem se sídlem v Bratislavě, okresními lidovými soudy a místními lidovými soudy. Mezi hlavními tresty, které mohly soudy uložit, patřil i trest smrti. Ten byl většinou ukládán za trestné činy obligatorně a v případě udělení trestu smrti měl soud hned na místě rozhodnout, zda doporučuje milost, a v takovém případě měl postoupit spisy předsednictvu SNR. Jestliže soud udělení milosti nedoporučil nebo nebyla udělena, trest měl být vykonán.¹⁴ Národní soud v Bratislavě a lidové soudy vynesly rozsudky smrti v 55 případech, z toho byl trest vykonán ve 29 případech. V českých zemích bylo uloženo 778 trestů smrti.

V poválečných letech bylo také schváleno několik dalších zákonů, které umožňovaly uložit trest smrti. Mezi ně patřil především zákon 231/1948 ze dne 6. října na ochranu lidově demokratické republiky, který již odpovídal novým poměrům po převzetí moci komunisty. Mezi jinými mohl být trest smrti uložen za velezradu, vyvědačství nebo za útoky na život ústavních činitelů. Podle tohoto zákona (§ 44) mohl být smrtí potrestán i cizinec, pokud se dopustil trestného činu podle § 1, 5, 6, 10, 14 a 15. Ten, kdo byl odsouzen k trestu smrti, také pozbyl čestná občanská práva, nebyl-li již odsouzen ke ztrátě občanství (§ 52). Trest smrti byl ukládán podle tohoto zákona i osobám, které podléhaly vojenské soudní pravomoci. Trestem smrti se rozuměl

---

¹⁴ Liška Otakar a kol.: Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2006, str. 21

trest smrti provazem (§ 66). Především pak pro politické účely byl zákonem č. 232/1948 zřízen Státní soud a Státní prokuratura, které měly působnost pro celé Československo. Státní soud a Státní prokuratura byly činné od 25. 10. 1948 až do konce roku 1952 a staly se nástrojem komunistické strany a jejích představitelů k potlačování politické opozice. V období od roku 1948 až do přijetí trestního zákona č. 86 Sb. z roku 1950 byl trest smrti za politické delikty vynesen v 99 případech.

Trestní zákon č. 86 Sb. ze dne 12. července 1950 měl především sloužit vládnoucím komunistům, kteří se dostali k moci v únoru 1948, k vypořádání se s tzv. nepřáteli režimu. Patrně je to z ustanovení uvedeném pod § 17, které stanoví jako primární účel trestu zneškodnit nepřátele pracujícího lidu. Samotné tresty pak zákon rozděluje do dvou skupin a to na tresty hlavní a vedlejší. Trest smrti je uveden mezi tresty hlavními na prvním místě. Podle § 29 se vykonává oběšením a v době zvýšeného ohrožení vlasti může být vykonán zastřelením. Pokud by byl trest smrti vzhledem k osobnosti pachatele nebo k polehčujícím okolnostem přísný, může být nahrazen trestem odnětí svobody na doživotí nebo trestem odnětí svobody v trvání 15 – 25 let. Takový trest již pak nemůže být snížen. K trestu smrti nemůže být odsouzena těhotná žena. V takovém případě je uložen trest odnětí svobody na doživotí, případně v trvání 15 – 25 let. Opět nepřichází v úvahu jeho snížení. Spolu s trestem smrti vyslovuje soud také ztrátu čestných práv občanských; co se těmito právy myslí stanoví § 44. Dále může soud zároveň s absolutním trestem vyslovit trest propadnutí majetku, jehož vlastníkem se stává stát. Pokud je odsouzeným voják, vysloví soud vyloučení z vojska. Trest smrti nelze uložit mladistvému (osobě, která v době trestného činu dovršila 15 rok a nepřekročila 18). Celkem bylo možno podle zákona uložit nejvyšší trest v případě 25 trestných činů, přičemž u některých z nich, jako například vražda na ústavním činiteli podle § 104 nepřicházel v úvahu jiný trest.

Trestní zákon z roku 1950 doprovázel zákon 87/1950 o trestním řízení soudním (trestní řád). Ten mimo jiné stanovil odlišnosti týkající se trestu smrti v období stanného práva, které může vyhlásit ministr národní bezpečnosti v dohodě s ministrem vnitra, spravedlnosti a národní obrany. Ve vyhlášce o stanném právu se uvedou trestné činy, kterých se stanné právo týká, a připojí se pohružka, že každý, kdo po vyhlášení spáchá takový trestný čin, bude souzen ve stanném řízení a potrestán smrtí (§ 247). Pokud byla výkonem trestu smrti na jedné či více osobách dána výstraha dostačující pro obnovení

pořádku, může soud místo trestu smrti uložit trest odnětí svobody na doživotí nebo na 15 – 25 let. Mladistvý bude potrestán odnětím svobody na 5 – 20 let. Tento trest nemůže být snížen (§ 248).

Popravy se vykonávaly oběšením na venkovních prostranstvích krajských věznic, ale od počátku roku 1953 byly osoby odsouzené k trestu smrti převáženy k výkonu popravy do Prahy. Samotnou popravu vykonával kat a jeho dva pomocníci z řad občanů – ti dostávali za každou exekuci 600 Kčs. Od roku 1954 se popravy přesunuly z venkovních prostranství do místnosti v suterénu věznice č. 2 v Praze na Pankráci, a to především z důvodu „ochrany státního tajemství“, jelikož na venkovních prostranstvích se mohla o průběhu poprav dozvědět širší veřejnost (ať už z domů bezprostředně sousedících z věznicí nebo např. ostatní vězni).

Významná změna v československém trestním právu nastala s novelizací trestního zákona zákonem č. 63/1956 a s trestního řádem, který vyšel jako zákon č. 64 Sb. o trestním řízení soudním ze dne 19. prosince 1956. Zákon č. 63/1956 v čl. II. stanovuje všude tam, kde dříve bylo možno uložit pouze trest smrti, alternativu v podobě trestu odnětí svobody na 25 let. Trest odnětí svobody na doživotí byl zrušen a nahrazen právě trestem odnětí svobody na 25 let. Samotnému výkonu trestu smrti se pak věnuje hlava osmnáctá, oddíl první zákona č. 64/1956. Předseda senátu musí vždy předložit pravomocný rozsudek, kterým byl uložen trest smrti nejvyššímu soudu. Pokud nejvyšší soud shledá, že došlo k porušení zákona, jež by mohlo mít vliv na uložení trestu smrti, postupuje jako v případě podání stížnosti pro porušení zákona; jinak předloží spis ministerstvu spravedlnosti. Trest smrti smí být vykonán až po tom, co ministerstvo sdělí, že rozsudek zůstal nedotčen, že nebyla udělena milost nebo že milosti nebylo vyhověno. Při exekuci pak byla nutná přítomnost soudce, prokurátora, náčelníka vězeňského ústavu a lékaře.

Dne 29. listopadu byl přijat nový trestní zákon č. 140/1961 Sb. a trestní řád č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. V trestním zákoně se trest smrti mezi druhy trestů, které jsou uvedeny pod § 27, neobjevuje. Děje se tak až pod § 29 v samostatném ustanovení „Výjimečný trest – trest smrti“. Trestní zákon, poté co byl mnohokrát novelizován, platil na našem území téměř půl století a nahrazen byl až roku 2009 zákonem č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti 1. ledna 2010. Trestní řád z roku 1961 je po četných novelizacích platný dodnes.

Podle ustanovení § 29 mohl být trest smrti uložen pouze za trestný čin, u něhož to zákon ve zvláštní části dovoluje, a to za podmínky, že stupeň nebezpečnosti takového činu pro společnost je vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému provedení činu nebo zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku mimořádně vysoký. Dále musela být splněna jedna ze dvou podmínek: uložení nejvyššího trestu musela vyžadovat účinná ochrana společnosti nebo zde nebyla naděje, že by na pachatele bylo možno trestem výchovně působit (§ 29 odst. 1). V odstavci druhém jsou pak stanoveny odlišnosti pro vojáky. Těm může být nejvyšší trest uložen, pokud trestný čin spáchají v době branné povinnosti státu nebo za bojové situace za podmínky, že takovým trestným činem byly zamřeny nebo podstatně ohroženy bojové akce nebo zvýšenou měrou ohrožena kázeň nebo pořádek v ozbrojených silách nebo v ozbrojeném sboru (§ 29 odst. 2). Trest smrti nebylo možno uložit těhotným ženám a osobám mladším 18 let (§ 29 odst. 3). S trestem smrti byla spojena ztráta čestných titulů a vyznamenání a ztráta vojenské hodnosti (§ 30 odst. 1) a soud měl možnost uložit vedle trestu smrti trest propadnutí majetku, který případně státu (§ 30 odst. 2). Trest se vykonával oběšením a v případě branné povinnosti státu mohl být vykonán zastřelením (§ 30 odst. 3). Výkon trestu smrti byl upraven v § 316 – 319 zákona č. 41/1961. Úprava se velice podobala té z roku 1956.

Ačkoliv nový trestní zákon stanovil řadu podmínek, za kterých mohl být trest smrti uložen, počet trestných činů, které stanovily možnost potrestání absolutním trestem, výrazně vzrostl, a to na 33. Mezi ně patřila například vlastizrada (§ 91), rozvracení republiky (§ 92 odst. 2), teror (§ 93), vyzvědačství (§ 105 odst. 3) nebo vražda (§ 219).

Nejbližším mírnějším trestem k trestu smrti byl trest odnětí svobody do 15 let. Přejít mezi těmito tresty byl příliš náhlý a mohl vést přes přísné podmínky ukládání trestu smrti k tomu, že tento trest byl vysloven i tehdy, kdy by byl stačil dlouhý trest odnětí svobody. Trest odnětí svobody na 15 let se také mohl jevit, zejména v očích veřejnosti, jako příliš mírný. Uložení trestu smrti bylo tak často korigováno cestou milosti, avšak nebylo možno uložit místo trestu smrti těžší trest než odnětí svobody na 15 let, neboť delší trest náš systém neznal. To změnila novela 45/1973 Sb.¹⁵

---

¹⁵ Solnař Vladimír: Tresty a ochranná opatření, Academia, Praha 1979, str. 120

Novela trestního zákona, která se věnovala i trestu smrti byla vydána jako zákon č. 45/1973 Sb. Změnila název paragrafu 29 na „Výjimečný trest“ a podmínku uložení trestu smrti, která stanovila možnost trest smrti uložit, jen pokud není naděje, že by na pachatele bylo možno trestem výchovně působit, změnila na podmínku nemožnosti pachatele napravit trestem odnětí svobody do patnácti let. Soud měl také nově na výběr uložit namísto trestu smrti trest odnětí svobody v rozmezí od 15 do 25 let, pokud to považoval ke splnění účelu za dostatečné. Novela také zavedla absolutní trest pro některé nové skutkové podstaty jako např. ohrožení bezpečnosti vzdušného dopravního prostředku § 180a odst. 2).

Za politickou činnost – tedy za boj proti komunismu – byl poslední trest smrti uložen v roce 1960 a vykonán byl 17. listopadu 1960. Odsouzeným byl Vladivoj Tomek za spáchání trestného činu velezrady. Poslední poprava vůbec byla pak vykonána v Čechách v Praze na Pankráci 2. února 1989 (popraveným byl Lulek Vladimír, který se dopustil pětinasobné vraždy a jednoho pokusu o vraždu) a na Slovensku v Bratislavě 8. června 1989 (popraveným byl Štefan Svitek, odsouzený za trojnásobnou vraždu).¹⁶

Trest smrti byl na území Československa zrušen zákonem č. 175 ze dne 2. května 1990, kterým se mění a doplňuje trestní zákon. Účinnosti nabyl 1. července 1990. Stalo se tak na základě politických a celospolečenských změn, které u nás nastaly po listopadu 1989. Zrušení trestu smrti však nepředcházela jakákoliv debata ani na půdě politické, ani ve společnosti. V nové demokratické republice se zdál být trest smrti nepřijatelný především díky jeho zneužívání za minulého režimu, kdy byl v mnoha případech použit k potrestání politických oponentů vládnoucích komunistů. V době nově nabyté svobody neměl tak krutý a nenapravitelný způsob potrestání místo. Trestní zákon tedy nově pod § 29 „Výjimečný trest“ rozuměl „pouze“ trest odnětí svobody na 15 – 25 let a trest odnětí svobody na doživotí. Takovýto trest mohl být uložen pouze tam, kde tak stanovil trestní zákon ve zvláštní části. Trest smrti výslovně zakázala Listina základních práv a svobod, která byla přijata Federálním shromážděním ČSFR dne 8. února 1991. Spolu s listinou byl také 9. ledna 1991 přijat ústavní zákon č. 23, kterým se uvozuje Listina základních práv a který ve svém § 1 odst. 1 stanoví, že ústavní zákony, jiné zákony a další právní předpisy, jejich výklad a používání musí být

---

¹⁶ Liška Otakar: Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2006, str. 183, 207

v souladu s Listinou. Samotná Listina pak zakazuje trest smrti ve svém článku 6 odst. 1 „Každý má právo na život“, odst. 2 „Nikdo nesmí být zbaven života“ a odst. 3 „Trest smrti se nepřipouští“. Listina byla také vyhlášena součástí ústavního pořádku zákonem č. 2/1993 a Ústava pak ve svém článku 3 prohlašuje Listinu za součást ústavního pořádku České Republiky. Zákaz trestu smrti má tak sílu ústavního zákona a podle článku 1 Listiny patří právo na život a zákaz trestu smrti mezi práva nezrušitelná.

4. Metody výkonu trestu smrti

Výkon trestu smrti vždy provázely diskuze o způsobu jeho výkonu. Nabízely se a stále se nabízejí otázky účinnosti té které metody, humánnosti – pokud se o humánnosti v souvislosti s výkonem trestu smrti dá vůbec mluvit nebo například i finanční náročnosti výkonu absolutního trestu. A tak byly v průběhu historie vyvinuty různé způsoby výkonu trestu smrti, které se od sebe často velice lišily, ať už z důvodu snahy způsobit odsouzenému co největší utrpení nebo třeba naopak z důvodu snahy provést výkon nejvyššího trestu takovým způsobem, aby odsouzený trpěl co nejméně. Jaký způsob výkonu trestu smrti byl používán jako první nedokáže dnes s určitostí odpovědět nikdo a odpověď na tuto otázku nedostaneme nejspíše ani v budoucnu. O úmyslném popravování spojeném s jednotným rituálem můžeme hovořit až ve chvíli, kdy máme od různých národů a z různých dob zprávy, jež dosvědčují používání stále se opakující metody zabítí odsouzence. V takovém případě se již nejedná o náhodu nebo pouze místní záležitost, avšak původ trestu smrti používaných po vícero časových obdobích a na větších územních celcích je zahalen mnoha tajemstvími a provázen četnými legendami a mýty. Jedním z nejznámějších prastarých hrdelních trestů je římské *summum supplicium* neboli ukřižování.¹⁷

V minulosti užívané, ale dnes již opuštěné metody jsou například gilotina, garota, upálení na hranici, ukřižování, stětí mečem a mnoho dalších. Popravu zpravidla vykonával kat, který měl k ruce většinou 1 až 3 pomocníky. V období válek byl trest smrti též často vykováván samotnými vojáky. Mezi tzv. moderní metody patří například elektrické křeslo, smrtící injekce nebo plynová komora.

4.1 *Metody historické*

4.1.1 Ukřižování

Vedle římského *summum supplicium* používali ukřižování i Řekové, Židé nebo například Féničané. Patří mezi nejstarší způsoby poprav a projevovala se u něj nechť

---

¹⁷ Ludwig Bering: Trest smrti v dějinách lidstva, Naše vojsko, Praha 2008, str. 11

a obavy vzít druhému život vlastní rukou z důvodu strachu z pomsty duší popravených osob. Jako nejstarší forma ukřižování se praktikovalo přivázání ke stromu, kde pak mohl jedinec zemřít mnoha různými způsoby – hladem, žízní, roztrháním divokou zvěří atd. Ze stromu se stal časem kůl, ke kterému přibylo příčné břevno, které zabraňovalo sklouznutí těla. Na kříži umírali otroci, rebelové, piráti, lupiči a později i křesťané. Mezi nejznámější případy ukřižování patří smrt Ježíše Krista, který byl popraven Římany, jež pronásledovali křesťany v obavách, že jimi bude rozvráceno jejich zřízení. Jako další slavný případ lze uvést ukřižování Spartakových druhů Římanem Crassem.

4.1.2 Upálení

Upálení patřilo k nejčastějším způsobům výkonu trestu smrti a vyskytovalo se již v Chammurapiho zákoníku. Odsouzení končili v plamenech především tehdy, pokud se společnost chtěla zbavit něčeho opravdu velmi škodlivého. Nemohlo se jednat o prostý a obvyklý zločin, ale o potupu spáchanou na celé společnosti. Smrtí v ohni se například trestal pohlavní styk se zvířaty, homosexualita a další formy nepřirozeného sexuálního chování.¹⁸ Později to pak byly především zločiny v souvislosti s čarodějnictvím, které bylo trestáno upálením v celé Evropě. Ve Spojených státech amerických se čarodějnictví trestalo oběšením. Upálením byli též trestáni heretici a žháři a tento způsob výkonu trestu smrti se udržel až do 18. století. Počet takto vykonaných poprav jde do statisíců.

4.1.3 Utopení

Vedle ohně má očistný charakter též voda. Ta odplavuje vše, čeho se chce člověk zbavit a tak začala již brzy hrát významnou roli při popravách. Poprava vodou byla známá ve starém Řecku, znali ji i Židé, Egypťané, Římané a další. Týkala se především cizoložných žen, pachatelů otcovraždy, zrádců, ale také například těch, kdo se zachovali zbaběle v boji. Způsobů jak zbavit pachatele života vodou existovalo nepřeberné množství a zpravidla měl každý národ svůj vlastní způsob. Některé topily

---

¹⁸ Ludwig Bering: Trest smrti v dějinách lidstva, Naše vojsko, Praha 2008, str. 35

odsouzené v bažině, jiné používaly kožený pytel na přepravu tekutin, který je zmíněn již v zákoně Dvanácti desek, obsahující římské zákony platné v Římě pět století před Kristem. Říká se tam, že ten, kdo zabil „svobodného muže, bude utopen zašitý v koženém pytli s některým zvířetem: kohoutem, opicí, kočkou nebo hadem. Výběr zvířete byl symbolický. Pytel byl poté zatížen a vhozen do vody.

4.1.4 Ukamenování

Ukamenování spočívalo v házení kamenů davem na odsouzeného, dokud nezemřel, a vyskytovalo se především v počátečních fázích vývoje jednotlivých společností. Mělo charakter kolektivní msty. Hojně bylo používáno především v Řecku, v Římě výjimečně, u starých Hebrejců to pak byl nejčastější způsob výkonu trestu smrti a Leviticus a Deuteronomium obsahovaly řadu deliktů, které se trestaly ukamenováním. Ukamenování bylo především spojeno s očistou společnosti a znovuzískáním přízně Hospodina. Trestala se jím například nevěra snoubenky, obětování cizím bohům nebo vzbouření zbloudilého syna proti vlastním rodičům. Ukamenování bylo též rozšířeno ve všech muslimských zemích a v některých z nich se tento trest používá dodnes (Saudská Arábie, Pákistán, Irán a další).

4.1.5 Otrávení

Otrávení bylo známé především v Řecku. Smrt spočívá v tom, že jed se dostane do krevního oběhu, narušuje tkáň organismu a postihuje nervový systém, dýchací systém, svalový systém a jiné. V Athénách, jakmile rada starších vyslovila rozsudek smrti, poslali odsouzenci nezbytnou dávku jedu, většinou výtažku z bolehlavu, protože to je rostlina v Evropě obecně rozšířena, z níž lze získat velmi účinný alkaloid zvaný cikutin anebo konicin. V rozsudku byl dokonce popsán doporučený způsob jak ho použít.¹⁹ Ke smrti otrávením byl například odsouzen filozof Sokrates roku 399 př. n. l., jenž měl být popraven za zločin odporování bohům a za kažení mládeže. V obžalobě stálo: „Sokrates, syn Sophroniscův z Alopence, je vinen tím, že odmítal schválit bohy uznané státem a zaváděl bohy nové a odlišné. Též je vinen kažením mládeže.

---

¹⁹ Monestier Martin: Historie trestu smrti, Rybka Publishers, Praha 1998, str. 139

Požadovaným trestem je smrt.“ Sokrates vypil bolehlav, když předtím odmítl nabídku svých přátel a příznivců na pomoc při útěku do exilu.²⁰

4.1.6 Stětí

Stětím je oddělena hlava od těla a je tak způsobena okamžitá smrt. Stětí patřilo odjakživa mezi nejčastější způsoby výkonu absolutního trestu a jeho historie se datuje od doby, kdy se objevily sečné zbraně. Vyskytuje se na území Egypta, v Římě, kde měl tento způsob popravu nádech aristokratičnosti, u starých Židů i v dalších kulturách. Velké rozšíření můžeme zaznamenat především za doby křesťanských císařů a jedním z důvodů bylo neužívání ukřižování kvůli Kristově památce. Díky prolité krvi se ze setnutí stával hlavní trest, jenž nejlépe symbolizoval drsné a nelítostné prosazení práva. Poprava mečem se nejvíce blížila pradávným krvavým obětem zvířat a lidí a odpovídala představám o uplatnění pozemského řádu.²¹ Meč byl také v některých asijských zemích spíše používán jako pila, kdy kat přejížděl čepelí po krku odsouzeného a meč tak pronikal do jeho masa. Kromě meče se též používala k popravě sekera.

4.1.7 Gilotina

Gilotina byla vynalezena ve Francii v osmnáctém století a na jejím vzniku se podílel doktor Guillotin a doktor Louise. Tento smrtící nástroj ztělesňuje přechod od patriarchálního řemesla ke strojům. Ohlašuje průmyslovou smrt a „nové objevy nové spravedlnosti“, jež později vyústí v plynové komory a elektrická křesla, neboť i ony se zrodí ze spolupráce sociálních, technických a lékařských věd.²² Samotná gilotina měla různé podoby, ale mezi nejznámější patří ta, kde je mezi dvěma svislými trámy umístěn zešikmený nůž, k němuž je připevněno závaží. Tento nůž pak vlastní vahou a vahou závaží dopadne na krk odsouzeného, jehož hlava je během krátkého okamžiku oddělena od jeho těla. S gilotinou se smrt stává přesně a jasně definovanou, vymezenou a rychlou a zmizely s ní dřívější techniky, které musel kat dokonale ovládat.²³ Použitím gilotiny

---

²⁰ Luis Lyons: Historie trestu, Svojtka and Co., Praha 2004, str. 170

²¹ Ludwig Bering: Trest smrti v dějinách lidstva, Naše vojsko, Praha 2008, str. 47

²² Monestier Martin: Historie trestu smrti, Rybka Publishers, Praha 1998, str. 250

²³ Tamtéž, str. 250

také zmizely veškeré nepovedené popravy, které mohly být způsobeny například slabostí kata nebo nesprávným podáním jedu. Pokud jde o počet popravených, tak jenom v letech 1792 – 1795 přišlo o život na gilotině ve Francii 38 – 43 tisíc lidí. V dalších letech počet gilotinovaných již klesal, ale poslední poprava se uskutečnila až v roce 1977. Poslední popravenou ženou byla v roce 1949 Germaine Godefroyová.

4.1.8 Pověšení

Pověšení patřilo vedle stětí a upálení k nejrozšířenějším způsobům výkonu trestu smrti a v mnoha zemích se s ním setkáváme dodnes. Šibenice stávala na vyvýšených místech, aby byla viditelná již z dálky a působila tak odstrašujícím dojmem. Byla určena pro pachatele těch nejzávažnějších trestných činů a poprava na šibenici byla považována za potupný způsob výkonu trestu smrti. Její provedení bylo také spojeno s velkou návštěvností veřejnosti a často byla považována za společenskou událost. Smrt oběšením spočívala především v tom, že se odsouzený, jenž měl krk ve stahující se smyčce provazu, na nějž působil vlastní vahou, uškrtil. V některých případech však byla smrt způsobena zlomením krčního obratle a přerušением míchy.

4.2 *Metody moderní*

Mezi tzv. metody moderní patří především plynová komora, elektrické křeslo, smrtící injekce a do jisté míry také zastřelení.

4.2.1 Zastřelení

Tento způsob výkonu trestu smrti byl zaveden, jak logicky vyplývá, s vynálezem střelných zbraní. Avšak až se zdokonalením těchto zbraní v 19. století se popravy zastřelením staly opravdu účinným nástrojem k usmrcení odsouzených jedinců. Do té doby nebyly zbraně tak účinné a často se z důvodu pouhého zranění odsouzeného musela poprava opakovat. Poprava zastřelením je dodnes velmi rozšířený způsob popravy. Nejčastěji se takto vykonává absolutní trest v Číně, kde je odsouzený

popraven výstřelem do zátylku z bezprostřední blízkosti. Určitá zvláštnost se objevuje v zákonech amerických států Oklahomy a Utahu. V Oklahomě je možnost vykonat trest smrti popravčí četou povolena pouze v případě, pokud jsou ze zvláštních důvodů odmítnuty prostředky jiné. Utah je pak druhým státem, kde je ještě dnes možnost vykonat trest smrti zastřelením, avšak pouze pro zločiny, za které byli jejich pachatelé odsouzeni před rokem 2004. V nedávné době si tak trest smrti zastřelením namísto smrtící injekce vybral Ronnie Lee Gardner, který byl odsouzen v roce 1985 za trestný čin vraždy, když zastřelil advokáta během neúspěšného pokusu o útěk od soudu. Tato exekuce byla v Utahu první po deseti letech a poslední trest smrti zastřelením proběhl v Utahu v roce 1996. Rychlost, s jakou smrt nastává, závisí především na tom, do jaké části těla je popravovaný zasažen. Stává se, že popravčí četa, případně jediný exekutor nezasáhne odsouzeného tak, jak má, a ten poté umírá bolestivou smrtí, případně se musí exekuce opakovat.

4.2.2 Plynová komora

Při popravě vykonané v plynové komoře je odsouzený zavřen v hermeticky uzavřené místnosti, do které je vehnán smrtící plyn, který dotyčného usmrtí. Tímto plynem je kyanid draselný. V případě popravky tímto způsobem se dokonce vyžaduje jistá spolupráce od odsouzeného. Ten totiž, pokud se zhluboka nadechne, pozbývá vědomí během několika málo vteřin. Avšak pokud zadrží dech, nebo bude dýchat pouze povrchně, může prodloužit umírání v agónii až na dlouhé minuty. Nelze pochybovat, že smrt je při této technice vždy jistá, avšak její bezbolestný průběh vyžaduje aktivní spoluúčast odsouzeného. Jeden kněz po popravě v San Diegu prohlásil, že viděl, jak se odsouzenec pokouší účinek plynu zpomalit: „Byla to ta nejhorší věc, jakou jsem kdy viděl. A to jsem byl dvaapadesátkrát u oběšení.“²⁴ Plynové komory užívali hojným způsobem nacisté v období druhé světové války především k likvidování Židů, ale třeba i Romů a také politických odpůrců. Nejdříve byly umístovány v automobilech a až později byly maskovány jako sprchy v koncentračních táborech, kde v nich umíraly tisíce až desetitisíce lidí denně. Je jen s podivem, že po takových hrůzách, které se

---

²⁴ Monestier Martin: Historie trestu smrti, Rybka Publishers, Praha 1998, str. 304

během nacistického teroru děly, byly a jsou plynové komory dále využívány k popravám lidí, i když řádně a podle práva odsouzených.

4.2.3 Elektrické křeslo

Podobně jako u poprav zastřelením, i u elektrického křesla zafungoval pokrok. S objevem elektrické energie se objevila i myšlenka využít ji k usmrcování osob. A tak již osm let po představení prvního elektrického generátoru byla v roce 1890 využita elektřina k výkonu poprav. Stalo se tak v New Yorku ve věznici Auburn. Popraveným byl William Keller z Buffala, který zavraždil svou ženu. Moc nescházelo a první oběti křesla byla i tou poslední. Počáteční výboj 1300 voltů popálil Kemmlerovi maso, ale po 17 vteřinách stále ještě žil. Teprve další výboj v délce 70 vteřin jeho život ukončil. Svědkové byli zděšeni a ze zápachu jim bylo špatně. Elektrické křeslo bylo však záhy zlepšeno a k popravám slouží dodnes.²⁵

4.2.4 Smrtící injekce

Jako poslední z prostředků, které začaly být k usmrcování používány, byla zavedena v roce 1977 smrtící injekce. Poprvé byla použita v roce 1982 v americkém Texasu, který byl následován v roce 1983 Oklahomou a postupem času se z ní stal velmi oblíbený prostředek k popravování odsouzených ve Spojených státech. Injekcí se do těla popraveného dostává jed, který má za cíl ho nejdříve uvést do bezvědomí, paralyzovat svaly a následně přivodit selhání srdce a i když je jejími příznivci popisována a propagována jako prostředek velice účinný, rychlý, levný a v podstatě humánní, existují nezpochybnitelné důkazy o tom, jak popravovaná osoba umírala v bolestech dlouhé desítky minut, někdy dokonce i více jak hodinu a dávku bylo třeba opakovat. Mezi další problémy, související se smrtící injekcí jako prostředkem poprav odsouzených, patří účast lékařů. Ti se poprav zúčastňují ať už pouhým konstatováním smrti nebo například – a to vyvolává mnohem více sporů - stanovením dobrého fyzického stavu odsouzeného, což je podmínka provedení poprav.

---

²⁵ Luis Lyons: Historie trestu, Svojtka and Co., Praha 2004, str. 172

5. Trest smrti ve Spojených státech amerických a Číně

Těmito zeměmi jsem se zabýval v souvislosti s trestem smrti z několika důvodů. Zaprvé Spojené státy jsou jedna z mála demokratických zemí, která trest smrti zachovává a nic nenasvědčuje tomu, že by se na tomto stavu mělo něco v budoucnu změnit. Čas od času se sice rozhoří diskuze o tomto trestu a to především v souvislosti s případy, kdy především testy DNA prokážou, že byl popraven nevinný člověk, ale i tak Spojené státy trvají na svém postoji k trestu smrti. Zadruhé v USA jako v zemi, kde má popravování dlouhou tradici, vznikly zcela nové metody, jak odsouzené zbavit života. Jako další důvod mohu uvést, že jde o země z celosvětového hlediska velmi významné, už jen kvůli tomu, že jde o jedny z nejlidnatějších zemí na světě, respektive v případě Číny o zemi s nejvyšším počtem obyvatel vůbec. Čína je navíc zemí velmi specifickou, ve které se ročně koná tak velké množství poprav, o jejichž spravedlnosti můžeme velmi často při nejmenším pochybovat, že jsem považoval za nutné se o ní v mé práci zmínit.

5.1 *Spojené státy americké*

5.1.1 Historie

Spojené státy americké jsou jediným státem v Severní, Střední i Jižní Americe, vyjma karibských ostrovů Svatý Kryštof a Nevis, který trest smrti stále aktivně využívá. V USA se tento trest používal bez přestávky prakticky od jejich vzniku až do současnosti, kromě desetiletého moratoria vyhlášeného dne 3. června 1967. V americké ústavě a jejím osmém dodatku sice stojí, že nesmějí být vyžadovány nadměrné kauce, ukládány nadměrné pokuty nebo kruté a neobvyklé tresty, ale již vzhledem ke spojení zákazu krutých a neobvyklých trestů do jednoho dodatku se zákazem nadměrných kaucí a nadměrných pokut vypovídá o tom, že zde ústavodárci neměli na mysli zakázat trest smrti jako takový. Trest smrti tedy nikdy nebyl na území Spojených států považován za krutý a neobvyklý. Tvůrci ústavy za takové tresty považovaly pouze ty, které odsouzeným způsobovaly velké utrpení a umírání v bolestech, jako například napichování na kůl nebo stažení z kůže. Když pak slyšíme o výkonu exekucí, které

byly prováděny rozpáráním břicha a navíjením střev na kůl nebo například postupným vytrháváním masa, jeví se pak takové oběšení, v souladu s míněním amerických autorů ústavy, jako celkem přijatelný trest, který není v rozporu s osmým dodatkem.

I přes velké množství trestných činů, za které bylo možno ve Spojených státech trest smrti uložit, byl počet vykonaných poprav do roku 1890 vcelku nízký. Od tohoto roku však jejich počet stoupal a to až na 1520 ve třicátých letech dvacátého století, což v průměru znamená, že téměř každý druhý den byl v Americe někdo popraven. V šedesátých letech bylo již popraveno „pouze“ 191 osob odsouzených k smrti. Absolutní trest bylo možno uložit za trestné činy jako vražda, únos, znásilnění nebo za loupež. Kromě toho mělo 19 jurisdikcí celou řadu speciálních paragrafů, podle nichž bylo možno uložit trest smrti za taková provinění, jako napomáhání při sebevraždě a nucení ženy ke sňatku (Arkansas), provedení umělého přerušování těhotenství nebo navádění ženy k němu (Georgia) nebo lynčování (Kentucky). U některých zločinů (vražda, velezrada) zákony ve 27 amerických státech nepřipouštěly jiný trest než smrt.²⁶

V šedesátých letech se také množily protesty proti absolutnímu trestu jak mezi laickou tak odbornou veřejností. Soudce Nejvyššího soudu Artur J. Goldberg v roce 1963 prohlásil, že trest smrti je s osmým dodatkem ústavy v rozporu a vyslovil se pro jeho zrušení. Na svou stranu získal další dva významné soudce nejvyššího soudu Williama J. Brennana a Williama O. Douglase a ve Spojených státech rozpoutal debatu o protiústavnosti trestu smrti. Na základě tlaku veřejnosti, některých soudců a organizací jako NAACP (National Association for the Advancement of Colored People) nebo ACLU (American Civil Liberties Union) byly 3. června 1967 pozastaveny až do rozhodnutí Nejvyššího soudu veškeré popravy v zemi. Poté, na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1972 v případě *Furman v. Georgia*, byl trest smrti prohlášen za neústavní a to platilo až do roku 1976, kdy bylo rozhodnuto v případě *Gregg v. Georgia*. V případě *Furman v. Georgia* šlo o to, zda bude William Furman odsouzen za vraždu spáchanou při vloupání k trestu smrti nebo na doživotí. Rozhodnutí záleželo na porotě, která uložila trest smrti a ten byl později potvrzen i vyššími soudy. Případ se tedy dostal až k Nejvyššímu soudu Spojených států. Ten prohlásil, že pouhé spoléhání na porotu při vynášení rozsudku, včetně trestu smrti, může mít za následek

---

²⁶ Inciardi J.ames.: *Trestní spravedlnost*, Victoria Publishing, Praha 1994, str. 490

její svévolné jednání, porušující osmý dodatek, zakazující kruté a neobvyklé tresty.²⁷ Tak byly veškerá zákonná ustanovení o trestu smrti, jak na státní, tak federální úrovni prohlášeny za neústavní a v rozporu s osmým dodatkem. Rozhodnutí bylo přijato většinou 5 hlasů oproti 4 zamítavým. Názor většiny však neznamenal odmítnutí absolutního trestu ani práva poroty rozhodovat o trestu smrti. Pouze jím byly napadeny zákony, které umožňovaly porotám rozhodovat o vině či nevině obviněného a následně pak rozhodovat o tom, zda bude dotyčná osoba žít nebo ne.²⁸ Většina států tak své zákony týkající se trestu smrti změnila, aby zamezila libovůli porot při ukládání tohoto trestu. Ale i když současné zákony poskytují instrukce, které mají sloužit k tomu, aby nebyly svévolně ukládány rozsudky smrti, bylo na základě výzkumu amerických právníků a osob z akademického prostředí zjištěno, že to zda bude absolutní trest uložen nebo ne, je dáno z velké části rozhodnutími, které učiní státní zástupce v počáteční fázi soudního procesu.²⁹

Dalším významným případem, který se týkal trestu smrti, byl případ *Gregg v. Georgia*. V něm Nejvyšší soud rozhodl, že trest smrti sám o sobě není krutým a neobvyklým trestem. Dále se rozhodnutí týkalo dvoufázovosti řízení, kdy v první fázi bylo rozhodováno o vině a trestu a až v dalším řízení se rozhodovalo, jestli bude uložen trest smrti nebo trest jiný. Nejvyšší Soud rozhodl, že takovýto způsob rozhodování je v souladu s ústavou, podpořil změněné zákony a výkon trestu smrti začal být opět praktikován.

Ukládání trest smrti bylo však Nejvyšším soudem omezováno. Například už nebylo dále možno uložit absolutní trest za znásilnění, což bylo vysloveno v případě *Coker v. Georgia* z roku 1977. Z tohoto rozhodnutí též v podstatě vyplynulo, že trest smrti je neúměrný k jakémukoliv trestnému činu kromě vraždy. Nejvyšší trest byl vykonán od počátku sedmdesátých let až do roku 1984 pouze desetkrát, ale v druhé polovině 80. let Nejvyšší soud vydával další rozsudky, v nichž potvrzoval, že absolutní trest bude nadále součástí amerických zákonů a soudnictví.

K důležitým rozhodnutím, týkajících se ukládání trestu smrti patří rozhodnutí Nejvyššího soudu *Atkins v. Virginia* z roku 2002 a *Rapper v. Simmons* z roku 2005.

---

²⁷ Luis Lyons: *Historie trestu*, Svojtka and Co., Praha 2004, str. 180

²⁸ Inciardi James.: *Trestní spravedlnost*, Victoria Publishing, Praha 1994, str. 499

²⁹ Amnesty international: *When the state kills ...*, Amnesty International Publications, London 1989, str. 228

První rozhodnutí se týkalo ukládání absolutního trestu osobám retardovaným, druhé pak osobám mladším 18 let. V případě *Atkins v. Virginia* Nejvyšší soud deklaroval, že popravky retardovaných osob jsou kruté a neobvyklé a jsou tudíž v rozporu s osmým dodatkem ústavy. Za retardovanou osobu byl pokládán každý, jehož IQ bylo nižší než 70. Je skoro nepředstavitelné, že v demokratickém a právním státě, jako jsou Spojené státy, bylo takových osob od roku 1984 až do toho rozhodnutí popraveno 44. V případě *Roper v. Simmons* bylo rozhodnuto, že do budoucna jsou zakázány veškeré popravky osob, které nedosáhly v době spáchání trestného činu 18 rok života.³⁰

5.1.2 Trest smrti a současnost

Ve spojených státech existuje více trestných činů, za které je možno uložit trest smrti. Záleží především na jurisdikci toho kterého státu. Smrtí se trestá především vražda, ale uložení trestu smrti není nikdy stanoveno jako jediný možný způsob potrestání. Většinou je absolutní trest ukládán v případě, že vražda byla doprovázena ještě jiným závažným trestným činem jako například loupež nebo znásilnění. Nicméně existují velké regionální rozdíly v tom, za jaké trestné činy je možno absolutní trest uložit a také v počtech uložených a vykonaných trestů smrti – tři čtvrtiny veškerých trestů od roku 1977 bylo uloženo a vykonáno ve čtyřech jižanských státech Florida, Georgia, Louisiana a Texas.³¹ Mezi další trestné činy, za které je možno uložit trest smrti pak například patří použití zbraní hromadného ničení, terorismus, únos letadla nebo křivá přísaha, která má za následek smrt. Další trestné činy, za které lze uložit trest smrti obsahuje vojenský soudní řád Spojených států, který byl schválen Kongresem 5. května 1950, podepsán prezidentem Harry S. Trumannem a nabyl účinnosti dne 31. května 1951. Tento řád je základem vojenského práva Spojených států a vztahuje se na všechny uniformované síly jako například armáda, námořnictvo a letectvo. Podle něj je možno uložit trest smrti za zločiny spáchané během války. Mezi tyto zločiny se řadí dezerce, vzpoura, špehování nebo zbabělost před nepřítelem. Nicméně od roku 1964, kdy byl popraven James Coburn za loupež, se exekuce konaly pouze za trestný čin vraždy nebo spiknutí, které vedlo k vraždě. V celých Spojených státech je pak jediná

---

³⁰ <http://en.wikipedia.org>

³¹ Amnesty international: When the state kills ..., Amnesty International Publications, London 1989, str. 227

osoba, která čeká v cele smrti na popravu, za jiný trestný čin, než vraždu. Je jím Lindsey Thompsonová, která čeká na exekuci ve státě Georgia. Ta byla odsouzená k trestu smrti za únos a ublížení na zdraví. Obětí byla Gloria Ann Wilburová, která byla unesena a bylo jí ublíženo na zdraví v Georgii, znásilněna byla v Tennessee a následně zavražděna v Kentucky. Nicméně v Kentucky nebyla Thompsonová za vraždu nikdy odsouzena, ale soud v Georgii jí uložil trest smrti za únos a ublížení na zdraví.

Od roku 1977 bylo ve Spojených státech popraveno více jak 1200 lidí a okolo dalších 3300 jich na výkon trestu smrti čeká. K prvnímu červenci 2010 pouze 17 států z 51 včetně Portorika neumožňuje uložit nejvyšší trest. V ostatních státech se trest smrti vykonává smrtící injekcí, na elektrickém křesle, v plynové komoře, oběšením a zastřelením.

V těch státech, kde se trest vykonává oběšením nebo zastřelením, existuje jako alternativa smrtící injekce. Ta je považována za vůbec nejoblíbenější prostředek k ukončení života odsouzených o čemž vypovídá více jak tisíc vykonaných poprav tímto způsobem od roku 1977.

Jedním z posledních států, kde byl trest smrti zrušen, je Nové Mexiko. Stalo se tak roku 2009, kdy zákon podepsal guvernér Bill Richardson. V rámci podpisu vydal prohlášení, ve kterém mimo jiné stálo: „Bez ohledu na můj osobní názor na trest smrti, nemám důvěru v systém trestního soudnictví a v to, jakým způsobem rozhoduje o tom, kdo kvůli své trestné činnosti bude žít a kdo zemře.“

Dále také poznamenal, že jen za posledních deset let bylo 130 odsouzených k trestu smrti osvobozeno a z toho se to týkalo 4 z Nového Mexika. Zákon, kterým byl v Novém Mexiku trest smrti zrušen, ho nahrazuje trestem odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněčného propuštění. V době podepsání zákona čekali v Novém Mexiku na trest smrti dva lidé, zatímco od roku 1976 byl popraven pouze jeden muž, a to Terry Clark v roce 2001, odsouzený za vraždu. Nicméně zákon rušící trest smrti nepůsobí zpětně a tak budou pravděpodobně v Novém Mexiku ještě dvě popravy vykonány.³²

Richardson ve svém prohlášení také zmínil podstatný problém spojený s trestem smrti ve Spojených státech, a to problém menšin. V amerických celách smrti jsou

---

³² <http://edition.cnn.com/2009/CRIME/03/18/new.mexico.death.penalty/index.html>

menšiny zastoupeny v mnohem větším počtu. Počet příslušníků těchto menšin čekající na výkon trestu přesahuje polovinu všech odsouzených.

5.1.3 Trest smrti a menšiny

Již v roce 1967 konstatovala Prezidentská komise pro uplatňování zákonů a výkon spravedlnosti, že trest smrti „se nejčastěji ukládá a vykonává na chudých, černoších a členech nepopulárních skupin“.³³ Stačí se podívat na statistiky a zjistíme, že jen v letech 1930 až 1967 poslaly civilní soudy na popraviště 3859 vězňů. 55 % popravených v tomto období byli černoši nebo příslušníci jiných menšinových skupin a ze 445 osob popravených za znásilnění bylo jen 10 % bělochů.³⁴ Pro jasnou představu o tom, jak barva pleti ovlivňuje to, zda bude uložen rozsudek smrti, je třeba uvést, že na základě sčítání obyvatelstva z roku 1950 byl podíl černochů na celkové populaci asi 10 %. Další statistika pak pochází z roku 2005. Ta říká, že mezi popravenými je přibližně 58 % bělochů a 34 % černochů, ti ale tvoří v roce 2005 pouhých 12 % populace Spojených států. Barva pleti také evidentně ovlivňuje udělování milostí pro odsouzené k trestu smrti, když z šetření prováděných u 439 vrahů odsouzených k smrti v Pensylvánii v letech 1914 až 1958 vyplynulo, že z nich bylo omilostněno 6 % černochů, ale 17 % bílých.³⁵

5.1.4 Postup při ukládání trestu smrti

Soudní líčení je rozvrženo na dvě části. V první části je rozhodnuto o vině či nevině obviněného. Pokud je obviněný shledán vinným následuje druhá část, ve které soud zváží přitěžující a polehčující okolnosti. Ve většině států je to porota, kdo vynáší rozsudek, ovšem v Alabamě, na Floridě a v Indianě porota pouze doporučí soudci, jak má rozhodnout, nicméně ten není tímto doporučením vázán. Ve čtyřech státech (Arizona, Idaho, Montana, Nebraska) pak soudce vynáší rozsudek bez spolupráce s porotou. Rozsudky smrti jsou automaticky přezkoumávány státními vrchními soudy.

---

³³ Inciardi J.ames.: Trestní spravedlnost, Victoria Publishing, Praha 1994, str. 491

³⁴ Tamtéž, str. 492

³⁵ Bestová, Cornelié: Trest smrti v Německo-českém porovnání, Doplněk, Praha 1996, str. 26

Pokud případ obsahuje spornou otázku týkající se ústavy je zde možnost se odvolat k federálnímu soudu. Rozsudek může být také změněn nebo exekuce pozastavena na příkaz guvernéra nebo Výboru pro omilostnění a podmíněčné propuštění (Board of Pardons and Paroles – BPP), jehož členy většinou jmenuje guvernér. Výbor také může guvernérovi doporučit udělit milost.³⁶ Skládá se ze sedmi členů, jež hlasují o tom, zda udělit či neudělit milost většinou svých hlasů. Výbor se většinou skládá ze členů s právnickým vzděláním, ale mezi jeho členy můžeme najít i sociální pracovníky (Jackie DeNoyelles – Palestine, Texas) nebo vědecké pracovníky (Rissie L. Owens – Huntsville, Texas). V minulosti již byla takto milost několikrát udělena a jsou známy případy, kdy se tak stalo jen chvíli před tím, než byl trest smrti vykonán. Takovýto postup je samozřejmě velmi psychicky náročný jak pro odsouzeného, tak pro členy jeho rodiny.³⁷

5.2 Čína

Nejvíce poprav bylo v roce 2009 vykonáno v Asii. Popravy se konají v Afghánistánu, Bangladéši, Číně, Indonésii, Japonsku, Severní Koreji, Malajsii, Mongolsku, Pákistánu, Singapuru a Vietnamu. V samotné Číně pak bylo vykonáno více poprav, než ve zbytku všech zemí Asie a dokonce více, než ve zbytku celého světa. Jejich počet dosahuje až ke dvěma třetinám všech vykonaných trestů smrti. Oficiální údaje mluví o asi 1700 popravených, nicméně skutečné číslo je pravděpodobně mnohem vyšší. Jiné státy jako například Írán mají však vyšší procento popravených, pokud vezmeme v potaz počet obyvatel.

Trestní právo bylo odjakživa jedním z nejvýznamnějších odvětví čínského právního řádu a vyznačovalo se především mimořádnou krutostí a tím, že se nevztahovalo na všechny provinilce stejně. Prostí lidé byli trestáni pro politické zločiny i pro tzv. „proste zločiny“, zatímco příslušníci vládnoucí vrstvy byli trestáni jen pro některé politické trestné činy. Z Knihy dokumentů, která podávala dějiny prvních tří dynastií do roku 720 př. n. l. vyplývá, že staré čínské trestní právo původně znalo pět

---

³⁶ Amnesty international: When the state kills ..., Amnesty International Publications, London 1989, str. 228

³⁷ <http://www.tdcj.state.tx.us/>

základních trestů a to rozříznutí čela a pomalování černou tuší, uříznutí nosu, uříznutí nohou, kastraci a trest smrti s odstupňovanými, mučivými způsoby poprav. Později, za dynastie Chan, která vládla v Číně v letech 206 př. n. l. – 220 n. l., se spáchání závažného trestného činu trestalo přeseknutím pachatele v půli těla a popravou jeho otce matky, ženy a dětí bez ohledu na jejich věk.³⁸ Takto kruté tresty byly pravděpodobně ukládány z důvodu odstrašení případných dalších pachatelů trestných činů.

Období, kdy byl trest smrti v Číně zrušen, nastalo za dynastie Tangů (618 – 907). V roce 747 císař Xuanzong trest smrti zrušil a nařídil, aby byl trestný čin, za který dříve hrozil trest smrti, trestán podle ustanovení, které bylo nejbližší ustanovení o trestu smrti. Tak bylo místo absolutního trestu ukládáno například vyhnanství nebo bičování silnými pruty. Nicméně i před zrušením trestu smrti se za císaře Xuanzonga konalo poměrně málo poprav. Trest smrti byl však v Číně velmi brzy obnoven a to již roku 759 jako reakce na Lushanské povstání, které zpočátku vedl bývalý generál An Lushan.³⁹

V Číně se trest smrti vykonával především zardoušením a stětím. Zpravidla dostávalo přednost zardoušení, protože staří Číňané věřili, že z důvodu úcty k předkům, by se tělo mělo dostat do hrobu neporušené. Způsoby, které se v Číně využívaly, nicméně nebyly upraveny zákonem, byly bičování k smrti a přepůlení v pase. Mezi nejkrutější způsoby výkonu trestu smrti pak s určitostí patří trhání zaživa, jehož průběh Číňané zcela přesně kodifikovali. Tento způsob výkonu byl zakázán roku 1905, nicméně zprávy o veřejném čtvrcení v Číně pocházejí ještě ze začátku 20. století. V roce 1926 byl německý kriminolog Robert Heindl přítomen veřejnému trhání odsouzence v Kantonu, při němž, jak napsal, „se diváci bavili, smáli, kouřili a jedli ovoce“.⁴⁰ Určité privilegium týkající se trestu smrti měli v Číně vysoce postavení ministři. Pokud jim byl uložen nejvyšší trest, císař jim mohl udělit povolení spáchat sebevraždu.

V roce 1979 nabyl platnosti v Číně nový trestní zákoník. Ten vymezil nově tradiční čínskou kategorii „pěti trestů“. Trest smrti byl však zachován. Ukládal se za zvlášť závažné trestné činy, avšak nemohl být uložený těhotným ženám a mladistvým. Poprava mohla být podmíněčně odložena až o dva roky. Během této zkušební doby

---

³⁸ Stanislav Balík, Stanislav Balík ml.: Právní dějiny mimoevropských zemí, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Dobrá voda 2003, str. 62-63

³⁹ <http://en.wikipedia.org>

⁴⁰ Monestier Martin: Historie trestu smrti, Rybka Publishers, Praha 1998, str. 85

mohl být za dobré chování trest smrti změněn na doživotní vězení. Poprava se vykonávala zastřelením a často veřejně, aby trest smrti plnil odstrašující účinek.⁴¹

V současné době je v Číně trest smrti ukládán především za vraždu, která byla spáchána za přitěžujících okolností a dále za mnoho trestných činů v souvislosti s drogami. Pokud je trest smrti uložen, následuje postupně dvojitá odvolání. První probíhá před Vysokým lidovým soudem a druhé před Nejvyšším lidovým soudem. Ten v první polovině roku 2008 zrušil kolem 15 % rozsudků smrti. V Číně též postupně dochází ke změnám ve způsobu vykonávání poprav. Zastřelení má nahradit smrtící injekce, která je podle prohlášení místopředsedy nejvyššího soudu Ťiang Sing-čchanga z roku 2008 humánnější než zastřelení.

V současné době uvažuje Čína, že by zrušila trest smrti za hospodářské delikty, hlavně pro takové, za něž se dnes v někdejší Říši středu popravuje už jen zřídka. Patří k nim pašování zlata a stříbra a předmětů spadajících do kulturního dědictví. Anebo obchod se vzácnými druhy ptáků a zvířat, jako je panda velká. Smrti jsou trestány nicméně i podvody páchané pomocí falešného účetnictví, neexistujících plateb daně z přidané hodnoty či akreditivů. O balíčku "zmírňujících" zákonů rozhodne Stálý výbor Národního lidového kongresu, který je nejvyšším zákonodárným orgánem země. Tresty smrti by mohly být zrušeny také u odsouzených starších pětasedmdesáti let. Z dnešních 68 trestných činů, za které je možno uložit trest smrti, by mělo zůstat „pouze“ 55. Korupce však bude nadále trestána nejvyšším trestem, každou novou popravu však bude muset potvrdit Ústavní soud.⁴²

Chystané změny vítají jak organizace na obranu lidských práv, tak samotní obyvatelé Číny, avšak humanitární organizace poukazují na to, že celkový počet poprav v Číně klesne jen minimálně.

---

⁴¹ Tomášek Michal: Dějiny čínského práva, Academia, Praha 2004, str. 302

⁴² <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=675447>

6. Argumenty pro a proti trestu smrti

Trest smrti patří a pravděpodobně bude patřit i nadále k nejdiskutovanějším trestům. Dříve byl trest smrti ve společnosti obecně přijímán a nikdo se příliš nezamýšlel nad tím, zda by bylo vhodné tento trest zrušit. Nikdo se nezabýval tím, jak tento trest ovlivňuje potencionální pachatele trestné činnosti a potažmo celou společnost. Trest smrti byl praktikován prakticky ve všech společnostech a státech světa. Souviselo to především s úctou k lidskému životu jako takovému a s ochranou lidských práv vůbec.

Až teprve v druhé polovině 18. století v době italského právníka Cesara Beccarii a jeho díla O zločinech a trestech se začaly šířit názory, které podporovaly zrušení absolutního trestu a jako reakce na ně se šířily názory a argumenty, proč je třeba takový trest zachovat. Od té doby se k trestu smrti vyjadřovala odborná právnická veřejnost, politici, významní filozofové, umělci, spisovatelé a jiné známé osobnosti vůbec. Kromě těchto „veřejných“ osob snad není člověka, který by neměl na tento nejvyšší trest názor, a tak můžeme sledovat vývoj podpory trestu smrti a argumenty laické veřejnosti v jednotlivých státech a v určité době.

Mezi nejčastější argumenty zastánců pak patří především to, že společnost musí být chráněna před pachateli těch nejhorších trestných činů jednou provždy, odplata za utrpení obětí pachatelů trestných činů, odstrašující účinek, nákladnost trestu odnětí svobody na doživotí jako jediné alternativy trestu smrti a morálnost vzít někomu život, kdo sám vraždil.

Naopak odpůrci trestu smrti nejčastěji argumentují tím, že trest smrti porušuje právo na život, dále je to trest neodvolatelný a oběť se může stát nevinný člověk. Dalším argumentem je to, že efektivita zastrašení případných budoucích pachatelů trestné činnosti nikdy nebyla prokázána a také se z něj často stává represivní nástroj v rukách vládnoucí třídy proti politickým odpůrcům, případně je používán na základě rasové, etnické či náboženské nesnášenlivosti.

Základní otázkou však je, zda má mít společnost, respektive stát, který chrání základní lidská práva a právo na život jako základní právo nejvyšší, právo odejmout život jinému.

6.1 *Argumenty zastánců trestu smrti*

6.1.1 **Argument zastrašení**

Jedním z nejčastějších argumentů zastánců trestu smrti je argument, že pokud existuje možnost uložení trestu smrti, působí daná hrozba na potencionální pachatele trestných činů, za které hrozí tento trest, jako odstrašující prostředek. Tito zastánci trestu smrti tvrdí, že čím je trest přísnější, tím větší je jeho odstrašující účinek. Jak uvádí Roman Joch v knize Milana Hamerského „Přijatelnost trestu smrti“, bude-li trest za znásilnění pokuta 500 Kč, bude počet znásilnění větší, než když bude znásilnění potrestáno 5 lety vězení.⁴³ S tím by se jistě dalo souhlasit, ale pokud by za znásilnění hrozil trest odnětí svobody na 10 let nebo trest smrti, dá se téměř s jistotou říci, že v obou případech by byl počet znásilnění velmi podobný a to již proto, že většina znásilnění je vedena neukojitelnou touhou pachatele, který v daný moment nepřemýšlí o následcích. To samé můžeme tvrdit u vraždy. Důkazem může být studie japonského psychiatra, který zkoumal 145 případů vražd v letech 1955 až 1957. Z výsledku výzkumu bylo jasné, že si ani jeden ze zkoumaných před vlastním činem neuvědomil hrozbu trestu smrti. „Přestože věděli o existenci trestu smrti, vrahové jednali výhradně emocionálně, nebyli schopni dohlédnout za přítomnost a nedali se myšlenkami na hrozící trest smrti od spáchání svého činu odradit.“⁴⁴ Tedy jsou pod takovým tlakem a v tak těžké a emocionálně vypjaté situaci, že nejsou schopni si následky svých činů v době páchaní vraždy uvědomit. Zastánci trestu smrti tedy neberou v potaz to, že vraždy nejsou většinou plánované, nýbrž jsou páchany za velice vypjatých emocí, kdy pachatelé jednají spíše instinktivně, v afektu, během psychického rozrušení. Mnoho vražd je také spácháno pod vlivem alkoholu či drog. V takové případě pak již nemůžeme o odstrašujícím účinku trestu smrti vůbec mluvit. Argument o přísnosti trestu a jeho přímé úměře s odstrašujícím účinkem a tedy snížením počtu trestných činů, které jsou postiženy absolutním trestem, se zdá být lichý.

Na odstrašující účinek absolutního trestu se zaměřuje celá řada dalších studií. Ty mají za cíl získat nevyvratitelné důkazy o tom, zda má trest smrti ve státech, které ho uplatňují, vliv na počet spáchaných trestných činů, za které hrozí rozsudek smrti,

---

⁴³ Milan Hamerský: Přijatelnost trestu smrti, Bachant, Brno 2001, str. 16

⁴⁴ Bestová Cornelié: Trest smrti v německo-českém porovnání, Doplněk, Brno 1996, str. 16

popřípadě se snaží porovnávat počet spáchaných vražd před zrušením trestu smrti a po jeho zrušení a naopak před zavedením trestu smrti a po zavedení.

Takové porovnání proběhlo i v Československu, poté co byl roku 1990 trest smrti zrušen. Po vypuštění trestu smrti z československého právního řádu rapidně stoupl počet spáchaných vražd. Tento vývoj je však z celosvětového hlediska výjimečný a dá se vysvětlit spíše celkovou změnou společenských poměrů v Československu poté, co skončilo období komunismu a byla nastolena demokracie.

Jako další příklad můžeme uvést studii Královské komise ve Velké Británii, která vycházela ze statistiky za léta 1949 až 1953 a zabývala se účinky zrušení trestu smrti nebo jeho neuplatňování v sedmi evropských zemích, na Novém Zélandu a v některých státech USA a v Austrálii. Komise dospěla k tomuto výsledku: „Žádná námi vyhodnocovaná čísla jednoznačně neprokázala, že by zrušení trestu smrti zvýšilo počet deliktů s následkem zabití, resp., že by se počet vražd po opětném zavedení trestu smrti snížil.“⁴⁵

K opačnému výsledku dospěl Isaac Ehrlich. Ten zkoumal vliv trestu smrti a počtu poprav na počet vražd ve Spojených státech v období od 30. let do roku 1970. V tomto období se počet poprav postupně snižoval, ale počet vražd naopak stoupal. Na základě tohoto zkoumání Isaac Ehrlich dospěl k závěru, že odstrašující účinek trestu smrti je pádný argument pro jeho zachování a dokonce zveřejnil údaje, podle kterých by se jediná poprava za rok zabránila osmi vraždám. Ovšem Ehrlich nevzal v potaz řadu faktorů, které mohly ovlivnit stoupající počet vražd, jako například celospolečenský nárůst kriminality v 60. letech ve Spojených státech nebo snadnější přístup ke zbraním. Ehrlichova práce byla tak nakonec vyvrácena studií z roku 1978, kterou vypracovala skupina odborníků zabývajících se souvislostí trestů a kriminalitou. Z této studie vyplynul závěr, že Ehrlichova práce neobsahuje žádné nevyvratitelné důkazy o tom, že trest smrti by měl odstrašující účinek.

Také na popud Spojených národů byla v roce 1962 vypracována a zveřejněna zpráva o tom, jaký účinek má zrušení trestu smrti na zločiny, jež byly absolutním trestem postihovány. Souhrnně se pak ve zprávě uvádí: „Veškeré dosažitelné informace,

---

⁴⁵ Bestová Cornelié: Trest smrti v německo-českém porovnání, Doplněk, Brno 1996, str. 17

zdá se, potvrzují, že zrušení trestu smrti skutečně nikde nevedlo k tomu, že by počet zločinů, které nejsou již trestány smrtí, nějak prokazatelně stoupl.⁴⁶

Další zpráva o trestu smrti vznikla na půdě spojených národů roku 1988. Týkala se souvislosti mezi změněnou praxí trestu smrti a výskytem kriminality a došla k závěru, že tato změna praxe trestu smrti není dostatečnou proměnnou pro konečný závěr, neboť změnu výskytu kriminality ovlivňují i faktory sociální a právní. Přesto „lze skutečnost, že veškeré důkazy ukazují nadále stejným směrem, připustit jako přesvědčivý důkaz a priori, že se země, která se rozhodla vzdát se napříště trestu smrti, nemusí obávat žádných náhlých a závažných změn ve výskytu kriminality“.⁴⁷

O odstrašujícím účinku trestu smrti by se do jisté míry dalo uvažovat v období středověku, kdy počet poprav, brutalita při jejich výkonu a přítomnost veřejnosti pravděpodobně určitý odstrašující účinek měly.

Dnes se však kriminologové shodují na tom, že existence možnosti trestu smrti, jestliže je udílen jen ve výjimečných případech, skutečně nikoho neodradí, tím spíše, že je proveden víceméně ve skrytu bez účasti veřejnosti. Naopak v zemích, kde je trest smrti stále využíván v hojném počtu určitý odstrašující účinek můžeme zaznamenat. Např. v Číně v důsledku 5000 poprav za dobu 5 měsíců v roce 1983 poklesla v následujících měsících kriminalita o 42 %. K veřejnosti se informace o provedených exekucích dostaly prostřednictvím fotodokumentace.⁴⁸

Můžeme se též setkat s názorem, že trest smrti by měl vymizet z právních řádů pro období klidu a míru, avšak ve výjimečných situacích, jako je např. zhroucení veřejného pořádku, či ohrožení státu by měl zůstat zachován. Avšak v takových situacích je pak tento trest snadno zneužitelný a může se stát snadno nástrojem a prostředkem mocných ke zbavení svých politických odpůrců.

Také je možné odmítnout argument odstrašení z toho důvodu, že člověk a jeho poprava je zde použit jako pouhý prostředek k odstrašení ostatních jedinců a takový trest pak postrádá jakýkoliv výchovný účel, který by působil na samotného pachatele trestného činu.

Pokud se tedy zamýšlíme nad odstrašujícím účinkem trestu smrti, musíme nepochybně dojít k závěru, že tento argument v dnešní době neobstojí. Vraždy, jež jsou

---

⁴⁶ Andrej Drbohlav: Trest smrti versus trest života, Gaudeamus, Hradec Králové 2005, str. 85

⁴⁷ Bestová Cornelié: Trest smrti v německo-českém porovnání, Doplněk, Brno 1996, str. 17-18

⁴⁸ Andrej Drbohlav: Trest smrti versus trest života, Gaudeamus, Hradec Králové 2005, str. 86

nejobvyklejšími trestnými činy, jež jsou trestány smrtí, se vyskytují ve společnostech, kde trest smrti je součástí právního řádu i v zemích, kde tento trest již neexistuje a na jejich počet podle dostupných statistik nemá možnost uložení nejvyššího trestu vliv. Spíše je potřeba docílit vyšší úspěšnosti při vyšetřování vražd a jiných trestných činů a zvýšit procento úspěšnosti při odhalování jejich pachatelů.

Důležitou roli hraje též rychlost, s jakou je pachatel trestného činu odhalen. Neboť kdo by se odvážil spáchat závažný trestný čin, za který by mu hrozil přiměřený tvrdý trest, pokud by věděl, že bude rychle a stoprocentně dopaden?

6.1.2 Argument ochrany společnosti

Tento argument je používán zastánci trestu smrti jako jeden ze stěžejních. Pokud pachatele trestného činu popravíme, čin, nejčastěji vraždu, již nebude moci nikdy v budoucnu spáchat a tak ochráníme celou společnost od další trestné činnosti daného jedince. V trestu odnětí svobody na doživotí, jako jediném trestu, který přichází v úvahu jako alternativa k trestu smrti, nevidí spolehlivý prostředek jak společnost ochránit. Na doživotí odsouzený pachatel může spáchat vraždu ve výkonu trestu, může uprchnout a páchat trestnou činnost mimo prostory sloužící k výkonu trestu, případně může být ve většině případů podmínečně propuštěn z výkonu trestu a tak se dopustit recidivy na svobodě.

Ovšem pokud chceme přijmout argument pojistky, musíme připustit, že stát je neschopný zajistit bezpečnost. Přiznáváme tím, že stát zná jediný prostředek jak zabránit v páchání závažné trestné činnosti a to popravít pachatele. Tím naprosto znehodnocujeme trest odnětí svobody a jeho nápravnou funkci jako pravděpodobně jediný možný alternativní trest k trestu smrti. Pokud tedy není trest odnětí svobody schopný napravit pachatele vraždy, jak pak můžeme tvrdit a spoléhat na to, že odnětí svobody napraví pachatele jiných trestných činů?

Pokud zastánci trestu smrti argumentují tím, že popravením vrahů, případně jiných pachatelů závažných trestných činů učiníme společnost bezpečnější, je třeba se také zamyslet nad tím, jestli nám to, že se zbavíme jednou provždy dotyčného jedince, poskytne větší bezpečí. Na místo vraždy rukou popraveného vraha se můžeme stát obětí vraždy jakéhokoliv jiného zločince, který ještě žádnou vraždu nespáchal. Popravou

vraha tedy větší bezpečnost ať již subjektivně nebo objektivně nezískáme. Tu nám poskytne opět pouze rychlé a jisté dopadení pachatele. Je spíše třeba vynakládat prostředky na zlepšení efektivity při pátrání a stíhání pachatelů, než tyto prostředky věnovat na výkon trestu smrti

Také existují statistiky o tom, že výskyt recidivy u osob odsouzených pro vraždu je nepatrný. Ve studii Královské komise o trestu smrti ve Spojeném království byly vyhodnoceny informace o 129 k smrti odsouzených osobách mužského pohlaví v Anglii a Walesu, které byly omilostněny a propuštěny v letech 1934 až 1948. Na základě dostupných informací 112 z nich již nepřišlo do křížku se zákonem v souvislosti s trestním právem a jen jeden jediný se dopustil další vraždy. Jeho případ byl prvním a posledním v tomto století a dokonce se jednalo o případ výjimečný, neboť k jeho propuštění došlo za zvláštních okolností během druhé světové války.⁴⁹

Dalším problémem je, že nám chybí jistota toho, že vrah v budoucnu usmrtí ještě někoho dalšího. Pokud tedy půjdeme do důsledku, je nezbytné popravit víc zločinců, než je teoreticky nutné. Smrt vraha, který by již dál nevraždil, je zbytečná, a stává se vraždou ze strany státu. Takovou smrt nelze vykompenzovat pouhým pocitem bezpečnosti společnosti. Poprava jen domněle nebezpečného vraha ho zbavuje jeho práva na osobnost. Trest smrti z pohledu myšleny pojistky je tedy udržitelný jen tehdy, hodláme-li ve vrahovi vidět jen „nepolepšitelnou zrůdu“, která s člověkem již nemá nic společného.⁵⁰

V této souvislosti je tedy především nutné působit výchovně na pachatele trestné činnosti, zapojit ho do resocializačních programů, poskytnout mu příležitost k nápravě, zařadit ho do pracovních programů, na základě kterých může společnosti poskytnout určitou hodnotu a u těch pachatelů, kteří neprojevují snahu po nápravě, nebo u nich není náprava možná, je třeba především všemi možnými prostředky zabránit tomu, aby ještě někdy v budoucnu přišli do styku se společností.

---

⁴⁹ Bestová Cornelié: Trest smrti v německo-českém porovnání, Doplněk, Brno 1996, str. 22

⁵⁰ Tamtéž, str. 24

6.1.3 Argument odplaty

Odplata je používána jako jeden z nejstarších smyslů trestu vůbec. Znamená v podstatě potrestání pachatele tím, že na něm spácháme stejný čin nebo jeho ekvivalent, jaký on spáchal na jiném jedinci potažmo na společnosti jako celku. Takovýto přístup k trestání je znám již od počátků trestání samého. Stačí vzpomenout na ono známé biblické „oko za oko, zub za zub“. Nejedná se tedy o snahu zbavit společnost nebezpečného pachatele, aby již nemohl dále společnost ohrožovat, ani nejde o odstrašující účinek samotné popravy. Jde pouze o to vykonat na pachateli, který porušil řád společnosti, mstu. Oplatit mu „stejnou mincí“ to, co sám spáchal.

Je ovšem takovýto postup správný, spravedlivý, mravný a hodný vyspělé moderní společnosti 21. století? Můžeme ve jménu spravedlnosti zabít jiného člověka, když sami považujeme život jedince za hodnotu nejvyšší? A pokud se budeme řídit teorií odplaty do krajnosti, budeme pachatele trestného činu ublížení na zdraví trestat tím, že mu způsobilíme stejnou újmu? Pachatele trestného činu únosu potrestáme tak, že uneseme jeho? Vypadá to velice absurdně a ve skutečném životě by takovéto tresty byly těžko proveditelné. Ale proč tedy trestat smrtí smrtí?

Zastánci trestu smrti argumentují tím, že pokud někdo usmrtí jiného člověka, je takový čin nenapravitelný, nelze vzít zpět a nic než smrt pachatele nemůže takovýto čin spravedlivě potrestat a napravit právní řád, který byl zločinem narušen. Jenže ve společnosti, kde její podstatná část - i když často ne většina - s trestem smrti nesouhlasí, nemůže mít další smrt spáchaná státem ve jménu spravedlnosti takovýto účinek.

Také v praxi, tam kde je trest smrti využíván, nebývají popravováni všichni pachatelé vražd. Ty, které nakonec poprava nemine, můžou být vnímáni tak, že byli do jisté míry obětováni s účelem naplnit funkci odplaty trestu smrti i funkce další. Takovýto způsob výkonu absolutního trestu však musíme považovat za značně nespravedlivý. Jestliže společnost uznává, že nemusejí zemřít všichni k smrti odsouzení (a takovou skutkovou podstatu uznávají všechny společnosti), pak se musíme ptát, podle jakých kritérií mají být vybráni ti, kteří mají být popraveni. Neexistuje žádný stát, který v tom může zaručit nějakou spravedlnost.

Ovšem spravedlnost nebude zaručena ani tehdy, když za určitý druh zločinu popravíme každého pachatele. Pokud nám například hrozí trest smrti za držení určitého množství drog, rozhoduje o životě a smrti nepatrné nedosažení nebo překročení tohoto množství. Tak tomu je především v systémech, kde je vyloučeno zohlednění polehčujících okolností.⁵¹

6.2 Argumenty odpůrců trestu smrti

6.2.1 Přirozené a nezcizitelné právo na život

Právo na život je základním, přirozeným právem a žádný člověk ani společnost jako celek nemá právo zbavit jiného života. Pokud je právo na život vnímáno a prohlášeno za právo nejvyšší a stát takové právo chrání, nemůže ho sám jiným upírat tím, že vezme život někomu jinému. Odpůrci tohoto názoru uvádějí, že pokud může stát zbavit člověka jiného přirozeného práva, jako například práva na osobní svobodu, může také zbavit jedince práva na život. Ovšem tyto práva nelze samozřejmě stavět na stejnou úroveň a je potřeba je striktně rozlišovat už jen proto, že když někomu vezmeme právo na život, je takový krok nevratný.

Zastánci trestu smrti se také často snaží argument nedotknutelnosti lidského života vyvrátit na první pohled logickými argumenty, avšak při bližším pohledu zjistíme, že jde o argumentaci značně nevěrohodnou. Ptají se, jak je možné, že odpůrci trestu smrti podporují například potraty, nutnou obranu nebo spravedlivou válku? V takovém smýšlení vidí rozpor a na jeho základě trest smrti obhajují.

Co se týče potratů, je situace značně složitá. Souvisí s vnímáním života samého. Za prvé mezi odpůrci trestu smrti se zároveň nachází mnoho lidí, kteří odmítají i potraty. Za druhé, k mnoha potratům dochází v důsledku znásilnění, jehož oběti by nedokázali žít s myšlenkou, že jejich potomek se zrodil z něčeho tak hrůzného. K potratům také například dochází z důvodu ohrožení matky dítěte na životě. V takových případech můžeme do jisté míry považovat potrat za legitimní. Tak například podle § 5 zák. 66/86 Sb. lze ženě uměle přerušit těhotenství ze zdravotních důvodů (s jejím souhlasem nebo z jejího podnětu), jestliže je ohrožen její život nebo

---

⁵¹ Bestová Cornelié: Trest smrti v německo-českém porovnání, Doplněk, Brno 1996, str. 27

zdraví nebo zdravý vývoj plodu nebo jestliže jde o geneticky vadný vývoj plodu. Co jsou zdravotní důvody pro umělé přerušování těhotenství, to uvádí ve své příloze vyhláška 75/86 Sb.⁵² Především jde ale o to jak ti, kteří považují trest smrti za nepřijatelný, vnímají život jako takový. Jde o to, kdy vlastně život vzniká. Pokud subjektivně vnímáme vznik života například od 3. měsíce těhotenství, pak nevidím rozpor mezi odporem k trestu smrti a podporou potratů do této doby. Pokud však někdo vnímá zrození již od samého oplodnění, podporuje potraty a zároveň odmítá trest smrti, pak zde jistý rozpor a morální pochybení vidím.

Když se blíže zaměříme na druhý případ, tedy na nutnou obranu či spravedlivou válku, tento argument nemůže jednoznačně uspět. Situace, kdy někdo v sebeobraně nebo ve válce usmrtí jiného je absolutně nesrovnatelná se situací, kdy je popraven pachatel trestného činu často i mnoho let poté, co daný čin spáchal. V nutné obraně chráníme život svůj případně někoho jiného proti agresorovi, který nás samotné dostává do ohrožení života. V takovéto vyhraněné situaci, kdy se obáváme o vlastní život, nemůže být pochyb o tom, že máme legitimní právo zachránit svůj život na úkor života agresora. Sám útočník se dostal z vlastní vůle do takové situace na rozdíl od nás a pravděpodobně i musel počítat s tím, že za jistých okolností může být usmrcen. Naproti tomu, když je popraven vrah, nejde o situaci vyhraněnou. Život je zde brán s rozmyslem a v situaci, kdy již žádné nebezpečí nehrozí. Navíc žádný život tím, že jiného popravíme, již nezachráníme.

Právo na život jako právo základní, přirozené a nezczitelné je tedy potřeba jako takové za všech okolností chránit, i když můžou v životě nastat určité situace, kdy za záchranu vlastního života, případně života jiné nevinné osoby, můžeme způsobit smrt někomu jinému.

6.2.2 Možnost justičního omylu

Tento argument jistě patří mezi argumenty nejpřesvědčivější. Možnost, že dojde k odsouzení nevinného a tím spíše k odsouzení k trestu smrti je hrůzná a těžko představitelná, zvláště když se zamyslíme, že by se to stalo nám, popřípadě někomu z našich blízkých. Proces dokazování může být velmi složitý a obtížný, že i v trestním

---

⁵² Zimek Josef: Právo na život, Masarykova univerzita, Brno 1995, str. 25

řízení, v němž je pamatováno na maximální záruky a v němž jsou uplatňovány prostředky moderní kriminalistiky, může dojít k odsouzení nevinného či nepřičetného. V těchto směrech má trest odnětí svobody či ochranné léčení před trestem smrti nesporné neocenitelné přednosti.⁵³

Roman Joch v knize Milana Hamerského tvrdí, že určité riziko toho, že bude popravena nevinná osoba, je přijatelné. A zároveň zdůrazňuje, že argument justičního omylu v podstatě říká: právě proto, že všechno, co člověk dělá, je nutně nedokonalé, je lepší, aby člověk nedělal nic. Když člověk není schopen něco udělat naprosto dokonale, ať to raději nedělá. Je to podle něj argument, který – kdyby platil – odsoudil by lidi k naprosté pasivitě.⁵⁴

Používání trestu smrti srovnává s automobilovou dopravou a ptá se, proč odpůrci trestu smrti nepožadují zákaz automobilové dopravy nebo alespoň omezení maximální rychlosti na minimum. Tvrdí, že na silnicích také umírají lidé, ale je to přijatelná cena za to, že se dostaneme rychle z místa „A“ do místa „B“.

Tento argument je však naprosto nesmyslný a nepřijatelný. Účastníkem dopravního provozu se stáváme dobrovolně a za volant usedáme s vědomím, že na silnici umírají lidé. Máme možnost volby, zda jet autem, na kole, jít pěšky či třeba nikam nejezdit. A pokud se rozhodneme účastnit se provozu, bereme na sebe dobrovolně riziko, že o život přijít můžeme. Avšak chybně odsouzený k smrti tuto volbu nemá. Nikdo se ho neptal, jestli chce dobrovolně podstoupit riziko, že bude usmrcen. Nemá možnost se trestu smrti vyhnout. Jenom byl pravděpodobně ve špatný čas na špatném místě a to, že bude obviněn a následně odsouzen k trestu smrti nemohl za žádných okolností předpokládat. Na rozdíl od někoho, kdo denně usedá za volant. Takový člověk si je jistě plně vědom rizika, které mu na silnici hrozí.

Můžeme také slýchat argument, že k justičním omylům dnes prakticky nedochází. Statistiky však mluví jinak. Jen od roku 1973 bylo propuštěno ve Spojených státech 138 nevinných lidí z 26 amerických států, jimž hrozil trest smrti. Z toho bylo 71 černochů, 53 bílých, 12 jich mělo původ v Latinské Americe a zbylí 2 jiný původ. Od roku 2004 do současnosti hovoří statistiky o 25 propuštěných, z nichž bylo 11 bělochů a 14 afroameričanů, tedy více než 50 %. Zdaleka nejvíce propuštěných pocházelo od

---

⁵³ Novotný Oto: Trest smrti a platné trestní právo, Právník 6/1967, str. 523

⁵⁴ Hamerský Milan: Přijatelnost trestu smrti, Bachant, Brno 2001, str. 19

roku 1973 ze státu Florida a Illinois – dohromady 53.⁵⁵ Takové množství odhalení justičních omylů a stoupající počet těchto odhalení souvisí především s novými metodami při odhalování zločinců a především s testy DNA. Uvedu jeden příklad za všechny.

Ian Gell byl zatčen v roce 1995 za loupež a vraždu. Údajně měl zabít bývalého řidiče kamionu Allena Ray Jenkinse. V případě vystupovali dva hlavní svědci a to bývalá přítelkyně Iana a její kamarádka, kterým v té době nebylo ani 20 let. Obě tyto dívky svědčily, že viděly Iana, jak 3. dubna Jenkinse zastřelil. Avšak státní zástupci během přelíčení zatajili některé důkazy včetně audio nahrávky, na které byl záznam, na kterém jedna z dívek tvrdí, že si celý příběh vymyslela. V roce 2002 soud konstatoval fakta o zatajení důkazů a zrušil rozsudek smrti. Nové řízení začalo v únoru roku 2004. Tým obhájců předložil důkazy o tom, že byl Ian v době vraždy ve vězení nebo mimo stát a také o tom, že se vražda stala spíše okolo 14. dubna a ne 3. dubna, jak původně státní zástupci tvrdili. Také 17 svědků prohlásilo, že viděli Jenkinse živého mezi 7. a 10. dubnem. Nejvýznamnějším byl však již zmíněný audio důkaz o tom, že si jedna z dívek celý příběh vymyslela. Ian Gell byl odsouzen v roce 1998 a v cele smrti strávil 4 roky. 18. února 2004 po novém řízení porota prohlásila, že je Ian nevinný ve všech bodech obžaloby.

Mezi nejnověji propuštěné z cely smrti pak patří Robert Springsteen, jenž měl v roce 2001 zabít v mléčném baru čtyři mladíky. Osvobozen byl 28. října 2009.

Ale ne všichni nespravedlivě odsouzení se spravedlnosti dočkají. V roce 1992 byl odsouzen k smrti Cammeron Willingham za žhářství, při kterém usmrtil své tři děti. Popraven byl v roce 2004 i přes to, že od počátku tvrdil, že je nevinný. Když poté čtyři odborníci na žhářství prozkoumali opět důkazy, dospěli k závěru, že požár vznikl pravděpodobně náhodou. Také bývalý požární instruktor Kendall Ryland prohlásil, že nechápe, jak na základě takovýchto důkazů mohl být někdo popraven. K dalším důkazům pak také patřila výpověď Johnnyho E. Webba, spoluvězně Cammerona, který tvrdil, že se mu Cammeron ve vězení ke žhářství přiznal. Webb byl znám jako vězeňský donašeč závislý na psychofarmakách.

Můžeme tedy s jistotou tvrdit, že k justičním omylům dochází. K popravě pak často nedojde jen kvůli náhodě či šťastné okolnosti. Někteří však takové štěstí nemají

---

⁵⁵ <http://www.amnestyusa.org/>

a k odsouzení a popravám nevinných bude docházet jistě i v budoucnu. Jediným řešením je tak zrušení trestu smrti.

6.2.3 Zneužití trestu smrti k politickým účelům

Takovýto trest smrti se označuje jako justiční vražda. Na základě zinscenovaného soudního procesu je popraven nevinný člověk, který se stal danému režimu určitým způsobem nepohodlný. Zástupci justice vědí, že je odsouzený nevinný, ale přesto je poslán na smrt. Justiční vraždy se i v dnešní době vyskytují v hojném počtu. Jako země, kde k takovýmto procesům dochází, můžeme uvést Čínu, Írán nebo Irák za vlády Saddáma Husajna. Pro příklad však nemusíme chodit daleko, stačí vzpomenout na politické procesy z 50. let v Československu. Poprava Milady Horákové, Jana Buchala, Závaře Kalandry a Oldřicha Pecla jsou zářné příklady toho, jak může být absolutní trest zneužit k politickým cílům.

Milada Horáková byla jediná žena, která byla na začátku 50. let 20. století popravena na základě vykonstruovaného spiknutí za velezradu. Narodila se v Praze roku 1901 v rodině Čeňka Krále, jenž podporoval Masaryka a zastával protirakouské postoje. Vystudovala gymnázium a Právnickou fakultu na Univerzitě Karlově v Praze, kde promovala roku 1926. Již za druhé světové války byla roku 1940 i se svým manželem Bohuslavem Horákem zatčena gestapem. Dva roky strávila v pankrácké věznici a poté byla převezena do Terezína. V roce 1944 pro ni v Drážďanech prokurátor navrhl trest smrti, avšak soud nakonec za přípravu velezrady překvapivě vynesl rozsudek 8 let odnětí svobody. Její manžel byl odsouzen na 5 let. Znovu se setkali až po válce. Po komunistickém puči v únoru 1948 byla Milada Horáková nucena odejít z Rady českých žen a vyloučena byla ze všech veřejných funkcí. Vzdává se poslaneckého mandátu za národně socialistickou stranu, ale nevzdává se svého přesvědčení. Nadále udržuje kontakty s exilovými politiky Petrem Zevlem a Hubertem Ripkou a aktivně se účastní protikomunistického odboje. Především se však rozhodla vzdornou platformu rozšířit o protikomunistické skupiny z ostatních stran.⁵⁶

Zatčena byla 27. září 1949 a proces začal ve středu 31. května 1950. Zpočátku měl být proces veden proti vnitřnímu nepříteli, ale na příkaz Moskvy se z procesu stal

---

⁵⁶ Vítězslav Houška: Reflex speciál: Milada Horáková jako žena proti totalitě, Ringier, Praha 2010, str. 48

„proces s vedením záškodnického spiknutí proti republice“. Při vyšetřování byla fyzicky i psychický týrána, trpěla hladem, zimou, byl jí odpírán spánek a také byla vydírána. Samotný proces trval osm dní a měl svůj vynucený „scénář“, podle kterého se museli obžalovaní chovat. Ovšem především Milada Horáková často odbočovala od předem naplánovaného scénáře a bránila sebe i své ideály, ale o tom jak byl celý proces zinscenován a naplánován do podrobných detailů však svědčí i tisíce dopisů od lidí, kteří pro obviněné žádají trest smrti.

K tomu byla Milada Horáková odsouzena s dalšími třemi obžalovanými. Když byli i s dalšími obžalovanými, jež dostali tresty doživotí a tresty odnětí svobody na 15 – 20 let, odváděni do svých cel, zuřiví diváci zasypávali bezbranné a nevinné trestance sprostými nadávkami nejhrubšího kalibru. Neboť uvěřili titulku Rudého práva, že odporná banda velezrádců chtěla teroristickými akcemi zmařit mírovou výstavbu naší země.⁵⁷

Poprava byla vykonána dne 27. června 1950 ráno. Nejdříve byli popraveni ostatní tři spoluobžalovaní a jako poslední přišla na řadu Milada Horáková – i to bylo naplánované zostření trestu. Ještě těsně před popravou promluvila: „Padám, padám ... Tento boj jsem prohrála, odcházím čestně. Miluji tuto zem, miluji tento lid. Budujte mi blahobyt. Odcházím bez nenávisti k vám. Přeji vám to nejlepší, přeji vám... „

Na tomto příkladu tedy vidíme, jak lehce je možno trest smrti zneužít. Když zvážíme tento argument spolu s argumenty dalšími, musíme nepochybně dojít k závěru, že trest smrti by do právního řádu jakékoliv společnosti neměl patřit.

---

⁵⁷ Vítězslav Houška: Reflex speciál: Milada Horáková jako žena proti totalitě, Ringier, Praha 2010, str. 53

7. Trest smrti v mezinárodních dokumentech

Zatímco obyčejová norma obecného mezinárodního práva specificky neomezila uplatňování trestu smrti, některé smlouvy partikulárního či univerzálního charakteru prostor pro jeho aplikaci postupně zužovaly a některé trest smrti zcela zakázaly.

7.1 OSN a trest smrti

OSN byla založena 26. června 1945 a jejích hlavním cílem je zachování mezinárodního míru a bezpečnosti a zajištění mezinárodní spolupráce. Rozsah jejího zájmu a činnosti je však mnohem širší. Týká se především lidských práv a mezi nimi i práva na život jako práva nejvyššího. Zabývá se tedy i otázkou trestu smrti. Tomu se věnovala již **Všeobecná deklarace lidských práv** z 10. 12. 1948. I když trest smrti výslovně nezmiňuje, některé články s ním souvisejí. To se týká především článku 3, který stanoví: „Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.“ Dále se nepřímě trestu smrti věnuje článek 5 Deklarace: „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“ Ve svém posledním článku pak Deklarace stanoví, že nic v deklaraci nemůže být vykládáno jako by dávalo kterémukoli státu, kterékoli skupině nebo osobě jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů, které by směřovaly k potlačení některého z práv nebo některé ze svobod v této deklaraci uvedených. Deklarace se pak stala v oblasti trestu smrti především předchůdcem vývoje v oblasti jeho zákazu a otázka jeho přípustnosti byla ponechána záměrně otevřená.

Další mezinárodní úmluvou, která se trestem smrti zabývá a která ho již v určitých případech přímo zakazuje, je **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (MPOPP)**. Ten byl přijat Valným shromážděním OSN 19. prosince 1966. O trestu smrti pojednává ve svém článku 6. Na rozdíl od článku 3 Všeobecné deklarace se zde sice uznává platnost právně vyneseného trestu smrti, ale na druhé straně se má trest smrti samotný omezovat a má se usilovat o jeho zrušení.⁵⁸

V odstavci 1 se praví: „Každá lidská bytost má právo na život. Toto právo je chráněno zákonem. Nikdo nebude svévolně zbaven života.“

---

⁵⁸ Bestová Cornelié: Trest smrti v německo-českém porovnání, Doplněk, Brno 1996, str. 57

V odstavci 2 je pak stanoveno za jakých okolností může být rozsudek smrti vyneseno. Týká se pouze zemí, kde nebyl trest smrti zrušen a vyhlášen může být pouze za nejtěžší trestné činy v souladu s právem platným v době, kdy byl trestný čin spáchán, a nikoli v rozporu s ustanoveními Paktu a Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia. Vykonán pak může být trest smrti pouze na základě konečného rozsudku vyneseno příslušným soudem.

Odstavec třetí se pak věnuje zločinu genocidia a zakazuje státům, jež jsou smluvními stranami Paktu, odchýlit se od závazků, které převzaly na základě Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia.

Ve čtvrtém odstavci je obsaženo právo na milost a na zmírnění trestu. Amnestie, milost nebo zmírnění trestu smrti mohou být uděleny ve všech případech.

Dále pakt zakazuje uložit trest smrti osobám, které jsou mladší osmnácti let, a zakazuje vykonat trest smrti na těhotných ženách v odstavci pátém. Odstavec 6 pak říká: „Tohoto článku se nelze dovolávat proto, aby se zabránilo zrušení trestu smrti nebo aby zrušení trestu smrti bylo zdrženo kterýmkoli státem; účastníkem tohoto Paktu.“

Z článku 6 je možno vyčíst vůli stran v dlouhodobé perspektivě dosáhnout univerzálního zrušení trestu smrti. V odstavci 2 se hovoří o „zemích, kde nebyl trest smrti zrušen, a v odstavci 6 se stanoví, že článku 6 „se nelze dovolávat v tom smyslu, aby se zdržovalo nebo bránilo zrušení trestu smrti“ v kterémkoli smluvním státě.⁵⁹

Pakt vstoupil v platnost až 23. března roku 1976 a to z důvodu poskytnutí času smluvním stranám k uvedení zákonů do souladu s Paktem. Na počátku roku 2010 pouze 21 států patřilo mezi státy, které protokol nepodepsaly ani neratifikovaly.

Na základě paktu tedy trest smrti zrušen nebyl. Tento cíl se objevil až ve druhém Opčním protokolu MPOPP. Návrh na tuto dohodu byl předložen v listopadu 1980, ale přijat byl Valným shromážděním až 15. prosince 1989. Česká republika přistoupila k protokolu 15. června 2004. V současné době Protokol ratifikovalo 72 států a tři podepsaly, ale neratifikovaly.

Článek 1 odst. 1 obsahuje zákaz poprav a odstavec 2 vyzývá smluvní strany k podniknutí všech opatření ke zrušení trestu smrti. Podle článku 2 pak může smluvní strana učinit v době ratifikace nebo přístupu výhradu, podle které je možno uložit

---

⁵⁹ Malenovský J.: Trest smrti v současném mezinárodním společenství, Právní Obzor, 67, Bratislava 1984, č. 4, str. 374

absolutní trest ve shodě s rozsudkem za nejtěžší válečné trestné činy spáchané v době války.

Na tyto trestné činy se například vztahuje Třetí Ženevská úmluva o ochraně obětí války. Tu podepsali zmocněnci vlád zastoupených na diplomatické konferenci, která se konala od 21. dubna do 12. srpna 1949. Trestu smrti se týká především článek 100 a článek 101.

Článek 100 dává válečným zajatcům a ochranným mocnostem právo být co nejdříve informován o trestných činech, na něž je stanoven trest smrti podle zákonodárství mocnosti, u níž je zajatec v zajetí. Poté nesmí být na žádný trestný čin stanoven trest smrti bez dohody s mocností, k níž přísluší zajatci. Poslední odstavec článku 100 pak stanoví, že trest smrti nesmí být proti zajatci vynesen dříve, než byl soud výslovně upozorněn na to, že obviněný není příslušníkem mocnosti, u níž je v zajetí, nemá k ní žádné závazky věrnosti a je v její moci nezávisle na jeho vůli.

Článek 101 stanoví, že odsouzený nesmí být popraven ve lhůtě 6 měsíců od doby, kdy dojde ochranné mocnosti zpráva o tom jaké je přesné znění rozsudku, stručný přehled vyšetřování a hlavního přelíčení, obsahující zejména podstatu žaloby i obhajoby, popřípadě označení ústavu, v němž bude trest odpykán.

7.2 Trest smrti v evropských dokumentech

Nejdůležitější evropský dokument týkající se ochrany lidských práv je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla sjednána na půdě Rady Evropy. Byla podepsána v Římě dne 4. listopadu 1950 a vstoupila v platnost 3. září 1953. K dnešnímu dni je smluvními stranami 45 zemí a to včetně Ruska a zakavkazských republik s výjimkou Švýcarska. Některé státy však přijaly Úmluvu s výhradami.

Trestu smrti je věnován hned druhý článek Úmluvy, který říká, že právo každého na život je chráněno zákonem a že nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest. V druhém odstavci je pak stanoveno, že za zbavení života v rozporu s článkem 2 se nebude považovat, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není víc než zcela nezbytné. To se týká především nutné obrany, zákonného zatýkání a potlačování vzpoury.

V článku 3 je pak zakázáno mučení a podrobování jiných nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

K Úmluvě bylo také připojeno 14 protokolů. Trestu smrti se týká protokol č. 6 a protokol č. 13. Protokol číslo 6 byl přijat 28. dubna 1983. Jeho platnost nastala 1. března 1985. Členské státy Rady Evropy se na něm dohodly na základě všeobecné tendence některých států Rady Evropy ke zrušení trestu smrti. Absolutní trest se ruší hned v prvním článku protokolu: „Trest smrti se ruší. Nikdo nemůže být k takovému trestu odsouzen ani popraven.“ Ovšem hned následující článek připouští výjimky a stanoví případy, kdy je možné trest smrti uložit. Výjimky se týkají ukládání trestu smrti v období války nebo bezprostřední hrozby války. V těchto obdobích může stát zákonem trest smrti stanovit, avšak smí být uložen pouze v případech předvídaných zákonem a v souladu s jeho ustanoveními. Podle článku 3 pak není možno od protokolu odstoupit podle článku 15 Úmluvy, tedy ani v době veřejného ohrožení státní existence.

Definitivní zrušení trestu smrti přinesl až protokol č. 13, který byl přijat 3. května 2002 a v platnost vstoupil 1. července 2003. Smluvní státy v něm vyjádřily přesvědčení, že právo každého člověka na život je základní hodnotou demokratické společnosti a že zrušení trestu smrti je nezbytné pro ochranu tohoto práva a pro plné uznání nezadatelné důstojnosti všech lidských bytostí. Trest smrti se dle něj bezpodmínečně zrušuje a od ustanovení opět není možno podle článku 15 Úmluvy odstoupit. Také k němu nemohou být učiněny žádné výhrady podle článku 57 Úmluvy. Trest smrti je tedy pro smluvní strany protokolu absolutně vyloučen.

7.3 Meziamerická úmluva o lidských právech

Tato úmluva byla přijata v San José 22. listopadu 1969 a jejím cílem je, jak je řečeno v preambuli, konsolidovat na západní polokouli v rámci demokratických institucí systém osobní svobody a sociální spravedlnosti, který je založen na úctě k základním právům člověka. V platnost vstoupila 18. července 1978.

V následujících letech pak k Meziamerické úmluvě přibýly dva protokoly. První z nich se týká práv ekonomických, sociálních a kulturních. Druhý základních lidských práv a zrušení trestu smrti. Byl přijat v Asunción, Paraguay, dne 8. června 1990. V článku 4 citelně omezuje volnost států při legislativním zakotvení, ukládání a výkonu

absolutního trestu. Trest smrti může být uložen pouze za nejzávažnější trestné činy, nesmí být použit pro politické trestné činy a trestné činy s nimi spojené.⁶⁰ Trest smrti nemůže být dále uložen osobám, které byly v době spáchání trestného činu mladší osmnácti let a starší sedmdesáti let a také těhotným ženám.

Státy, které jednou trest smrti zrušily, ho již nemohou znovu zavést a podepsáním protokolu se slavnostně zavázaly zdržet se veškerého používání trestu smrti v dobách míru.

Za dodržování úmluvy jsou odpovědny dva orgány a to Meziamerická komise pro lidská práva a Meziamerický soud pro lidská práva, což jsou orgány Organizace amerických států (OAS).

Meziamerickou úmluvu do roku 2010 ratifikovalo 24 z 35 členských států OAS. Úmluvu i druhý protokol ratifikovalo 11 států. Ke smlouvě může přistoupit jakýkoliv stát, který je členem OAS. Avšak jediné dva státy Severní Ameriky, tedy USA a Kanada, smluvními stranami nejsou. Spojené státy sice Úmluvu podepsaly, ale neratifikovaly. U Kanady nastal problém týkající se interrupcí. Jelikož Úmluvu vypracovaly převážně římsko-katolické národy Latinské Ameriky, obsahuje ustanovení, které říká, že právo na život je chráněno od okamžiku početí. To je v rozporu legalitou potratů v Kanadě. Kanada by sice mohla Úmluvu ratifikovat s výhradou, stejně jak tomu bylo v Mexiku, ale to by bylo v rozporu s kanadským stanoviskem nepřijímat výhrady ke smlouvám o lidských právech. Na druhou stranu je velice nepravděpodobné, že by smluvní strany vypustily z dohody ustanovení o ochraně lidského života již od jeho početí. Tomu brání silné katolické cítění v těchto zemích.

---

⁶⁰ Malenovský J.: Trest smrti v současném mezinárodním společenství, Právní Obzor, 67, Bratislava 1984, č. 4, str. 373

8. Alternativy trestu smrti

Na základě kriminologických výzkumů můžeme dospět k závěru, že trest smrti nemá takový preventivní účinek, aby nemohl být nahrazen trestem jiným. Zastánci trestu smrti jej spíše podporují na základě své víry, než na základě ověřitelných faktů. Bylo dokonce prokázáno, že v určitých zemích může spíše trest smrti zvýšit počet násilných trestných činů. V této souvislosti se mluví o tzv. brutalizačním efektu trestu smrti.⁶¹

Z toho tedy vyplývá, že mírnějšími tresty lze dosáhnout stejných, ba dokonce lepších výsledků a trest smrti je tak nadbytečně tvrdý.

Zdálo by se tedy, že nic nestojí v cestě odstranění trestu smrti z právních řádů těch států, kde je dosud zachováván. Ovšem v mnoha z těchto zemí je hlavní překážkou odstranění trestu smrti veřejné mínění, které se většinou přiklání na zachování trestu smrti. Takové mínění se mění jen velmi pomalu. Veřejnost na trest smrti nazírá abstraktně, jako na zbraň proti zločinu, spravedlivou odplatu apod., a již nevidí, co konkrétně se za tímto trestem skrývá, tj. stětí hlavy, oběšení, otrávení konkrétní lidské bytosti.⁶² Ovšem při samotném zrušení trestu smrti a jeho nahrazení jiným alternativním trestem často dochází krátce po jeho zrušení ke smíření veřejnosti s novým způsobem trestání nejtěžších zločinců a prvotní protesty a bouřlivá diskuze opadne.

V současnosti můžeme jako o alternativě k trestu smrti uvažovat pouze o odnětí svobody na velmi dlouhou dobu nebo na doživotí. U doživotí pak musí být nebo by alespoň měla být možnost podmíněčného propuštění. Pokud totiž tady taková možnost není, odsouzený vrah, jelikož ztrácí jakoukoliv naději na získání svobody, propadá depresím a jeho psychický stav se může rapidně zhoršit a v horším případě se stává velice nebezpečný svému okolí, protože nemá již co ztratit. Také je velice pravděpodobné, že odsouzený k trestu odnětí svobody na doživotí se dříve či později pokusí o útěk. Ovšem vhodnou dobu pro podmíněčné propuštění může být velmi obtížné stanovit. Je třeba vzít v úvahu mnoho faktorů jako např. nápravu pachatele trestného činu, bezpečnost společnosti, možnost psychických poruch po dlouhodobém odnětí svobody atd.

---

⁶¹ Bohumil Repík: Ke stavu diskusí o trestu smrti, Právník 6/1990, str. 578

⁶² Tamtéž, str. 579

Pokud se podíváme na pozitiva trestu odnětí svobody na doživotí oproti trestu smrti, zjistíme, že jednoznačně převažují nad negativy. Jde především o tyto skutečnosti:

- trest odnětí svobody na rozdíl od trestu smrti především respektuje právo na život jako hlavní základní lidské právo
- před pachateli nejzávažnějších trestných činů poskytuje dostatečnou ochranu
- poskytuje možnost nápravy pachatele a možnost být pro společnost prospěšný v případě práce během výkonu trestu a v případě podmíněného propuštění
- v případě justičního omylu je možno chybný rozsudek zvrátit pomocí opravných prostředků.

Ovšem je třeba vzít v úvahu i negativní stránky tohoto trestu. Patří mezi ně především časová neurčitost takového trestu. Bezvýchodnost, která může vést k sebevraždám, k agresi, k pokusům o útěk a k páchání trestné činnosti. Nepříznivý vliv na psychiku odsouzených, který může vést k závažným duševním chorobám a nerovnost v postavení odsouzených, daná jednak věkovými rozdíly, jednak rozdílností šancí na podmíněné propuštění, která může vést ke konfliktním situacím.⁶³

Avšak i přes tato negativa je zřejmé, že státy, které mají ve svých právních rádech trest smrti zakotven, by jednoznačně měly uvažovat o možnostech jeho nahrazení dlouhotrvajícími tresty odnětí svobody a trestem odnětí svobody na doživotí.

8.1 Výjimečný trest

V právním řádu České republiky byl trest smrti nahrazen zákonem č. 175/1990 Sb., kterým se měnil a doplňoval trestní zákon č. 140/1961 Sb. Tímto zákonem byl tedy trest smrti nahrazen výjimečným trestem. Tím byl trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let a trest odnětí svobody na doživotí.

Nový trestní zákoník, účinný od roku 2010, který byl přijat jako zákon č. 40/2009 pak tento výjimečný trest zpřísnil a jako výjimečný trest v § 54 stanoví trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let a trest odnětí svobody na doživotí. Výjimečného trestu se také týkají ustanovení v § 55 – 59, které upravují ostatní tresty odnětí svobody. Výjimečnost těchto trestů nespočívá v jejich druhu, ale v tom, že:

---

⁶³ Kalvodová Věra: Trest odnětí svobody na doživotí, Masarykova univerzita, Brno 1995, str. 22

- doba trvání je delší, než je nejvyšší přípustná horní hranice trestu odnětí svobody,
- lze je uložit jen za splnění podmínek, které jsou stanoveny taxativně v § 54 a musí být splněny kumulativně a
- je stanoven obligatorní výkon těchto trestů tak, že pachatel je vždy zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou podle § 56 odst. 3.⁶⁴

Trest odnětí svobody nad dvacet let až do třiceti let může uložit pouze za podmínky, že závažnost zvlášť závažného zločinu je velmi vysoká nebo možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena. Tedy může být uložen pouze za zvlášť závažný zločin a navíc musí trestní zákon uložení takového trestu za takový zločin dovolovat. Definici zvlášť závažného zločinu nám dává § 14 odst. 3. Je to takový úmyslný trestný čin, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Trest odnětí svobody na doživotí může být uložen taktéž pouze za zvlášť závažný zločin, u něhož to trestní zákon dovoluje. Takovýmto zločinem je vražda podle § 140 odst. 3, tedy vražda spojená s určitou okolností, která odlišuje tento zločin od vraždy podle odstavce 1. a 2. Takovouto okolností může být např. vražda na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě nebo spáchaná zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem. Dále může být trest odnětí svobody na doživotí uložen za zvlášť závažné zločiny, uvedené v § 54 odst. 3, při kterých pachatel zavinił úmyslně smrt jiného člověka. K uložení trestu odnětí svobody je však třeba splnit ještě dvě následující podmínky:

- zvlášť závažný zločin je mimořádně závažný vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému následku a
- uložení takového trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo není naděje, že by pachatele bylo možno napravit trestem odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let.

Jak sem se již zmínil, důležitým institutem u výjimečného trestu je institut podmíněčného propuštění. Bez něj propadají vězni odsouzení k dlouholetým trestům či k doživotí apatii a rezignaci. Osoba, která byla odsouzena k výjimečnému trestu odnětí

---

⁶⁴ Jelínek Jiří a kolektiv: Trestní právo hmotné, Leges, Praha 2009, str. 364

svobody na doživotí, může být podmíněně propuštěna až po nejméně dvaceti letech výkonu tohoto trestu, nehrozí-li s ohledem na okolnosti činu, za který byla odsouzena, a povahu její osobnosti opakování spáchaného nebo jiného obdobného zvláště závažného zločinu. Dále musí odsouzený po právní moci rozsudku, zejména během výkonu trestu, prokázat svým chováním a plněním svých povinností polepšení a:

- může se od něj očekávat, že v budoucnu povede řádný život, nebo
- soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného.

Soud ovšem může rozhodnout podle § 54 odst. 4, že se doba výkonu trestu ve věznici se zvýšenou ochranou pro účely podmíněného propuštění do doby výkonu trestu nezapočítává. V takovém případě má pak odsouzený možnost být podmíněně propuštěn nejdříve po třiceti letech výkonu trestu, neboť ustanovení § 57 odst. 4a) říká, že z věznice se zvýšenou ostrahou lze přeradit odsouzeného k trestu odnětí svobody na doživotí, až když vykonal alespoň deset let trestu. V takovém případě můžeme mít pochybnosti o tom, zda 30 let odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění není pro odsouzené příliš demotivující.

Také je třeba sledovat výsledky při resocializaci odsouzených k dlouhodobým trestům odnětí svobody, zda jsou k dispozici nápravně výchovné ústavy vybavené kvalifikovaným personálem, zda je vybudována účinná postpenitenciární služba, zda je dostatečná součinnost společenských organizací při dovršení převýchovy propuštěných osob a zda současný stav rozvoje příslušných věd umožňuje potřebnou účinnost trestních i ostatních resocializačních opatření.⁶⁵

Podmínečné propuštění je nicméně významný motivační prvek pro odsouzené. S vidinou možnosti, že se odsouzený ocitne v budoucnu opět na svobodě, bude zajisté jeho chování ve výkonu trestu v souladu s pravidly tohoto výkonu více, než kdyby zde nebyla žádná naděje budoucího propuštění.

---

⁶⁵ Novotný Oto: O trestu a vězeňství, Academia, Praha 1969, str. 57

9. Závěr

Trest smrti jako trest nejvyšší a absolutní provází lidstvo od nepaměti a dodnes můžeme nalézt mnoho jeho zastánců i odpůrců. V této práci jsem se snažil především zdokumentovat jeho vývoj, rozebrat argumenty pro a proti tomuto trestu, případně rozebrat možnosti nahrazení absolutního trestu. Doufám, že poskytne užitečné informace k tomu, aby si případní čtenáři mé práce udělali ucelený obrázek o trestu smrti a třeba i přehodnotili svůj názor na jeho výkon.

Dříve, kdy ještě nebyla úcta k lidskému životu na takové úrovni jako dnes, o trestu smrti nikdo v podstatě nepřemýšlel. Byl součástí životů lidí a tragédií se stal až v případě, že postihl konkrétního pachatele trestného činu nebo v tom horším případě nevinného. Lidé nepřemýšleli jaký vliv má tento trest na celou společnost, na potencionální pachatele trestných činů, jak ovlivňuje kriminalitu, ani na případné justiční omyly a jeho zneužívání ku prospěchu mocných.

Převážně až v posledních dvou stoletích se začaly objevovat hlasy volající po jeho zrušení a stále více států tento trest odstraňovalo ze svých zákonů. A to je dobře, celá společnost se tak stává humánnější, tolerantnější, lepší.

Co se týče mého názoru, vždycky jsem byl odpůrcem trestu smrti a psaní této práce a studium dokumentů, knih a názorů ostatních – ať už zastánců či odpůrců – mě pouze utvrdilo v mém přesvědčení. Žádný z argumentů zastánců trestu smrti není jistě tak přesvědčivý, aby nemohl být vyvrácen a tak zjišťujeme, že z celkového pohledu nepřináší trest smrti dnešní vyspělé společnosti prakticky žádná výrazná pozitiva.

Dokážu si představit pocity lidí, kteří rukou vraha přijdou o své blízké a snad se i trochu vcítit do jejich situace. Musí cítit smutek, zlost, vztek, nenávisť, bezmoc ... ale těmito pocity se nesmíme nechat zaslepit. Při uvažování o trestu smrti musíme jednat bez emocí a stále mít na paměti, že život je tou nejvyšší hodnotou, kterou lidstvo má a kterou by mělo ctít za každých okolností. Nejspíše s podivem také zjistíme, že pozůstalí po obětech násilných trestných činů často pro jejich pachatele nepožadují trest smrti. Vědí, že vraždou – i když za odlišných okolností a spáchanou ve jménu spravedlnosti – vraždu nenapraví. Poprava pachatele jim jejich blízké nevrátí a jejich bolest nezmírní.

Nezbývá tedy nic jiného než doufat v to, že se společnost v 21. století dostane na takovou úroveň, že i když ne všichni, tak alespoň její velká většina bude trest smrti odmítat. Pokud by podpora trestu smrti klesla k nulovým či minimálním hodnotám, málokterý politik by se pravděpodobně odvážil trest smrti podporovat. Může to znít trochu jako utopie, ale když si uvědomíme, kam naše společnost (alespoň ta evropská) došla za poslední dvě století, není představa o vymizení trestu smrti až tak nereálná.

Seznam zkratek

OSN	Organizace spojených národů
SNR	Slovenská národní rada
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
DNA	Deoxyribonucleic acid (deoxyribonukleová kyselina)
USA	United States of America (Spojené státy americké)
NAACP	National Association for the Advancement of Colored People (Národní sdružení pro podporu barevných lidí)
ACLU	American Civil Liberties Union (Americký svaz pro občanská práva)
IQ	Intelligence quotient (intelligenční kvocient)
BPP	Board of Pardons and Paroles (Rada pro milosti a podmíněčná propuštění)
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
OAS	Organizace amerických států

Seznam použité literatury

Amnesty international: When the state kills ..., Amnesty International Publications, London 1989, 268 s. ISBN 0 86210 164 6

Balík S., Balík, S. ml.: Právní dějiny mimoevropských zemí, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Dobrá voda 2003, 182 s. ISBN 80-86473-25-2

Bering, L.: Trest smrti v dějinách lidstva, Naše vojsko, Praha 2008, 166 s. ISBN 978-80-206-0975-5

Bestová, C.: Trest smrti v Německo-českém porovnání, Doplněk, Praha 1996, 178 s. ISBN 80-85765-56-X

Čapek, K.: Hovory s T. G. M., Fragment, Praha 2009, 306 s. ISBN 978-80-253-0752-6

Drbohlav, A.: Trest smrti versus trest života, Gaudeamus, Hradec Králové 2005, 151 s. ISBN 80-7041-163-5

Hamerský, M.: Přijatelnost trestu smrti, Bachant, Brno 2001, 106 s. ISBN 80-902631-7-8

Houška, V.: Reflex speciál: Milada Horáková jako žena proti totalitě, Ringier, Praha 2010

Inciardi, J.: Trestní spravedlnost, Victoria Publishing, Praha 1994, 795 s. ISBN 80-85605-30-9

Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo hmotné, Leges, Praha 2009, 895 s. ISBN 978-80-87212-24-0

Kalvodová, V.: Trest odnětí svobody na doživotí, Masarykova univerzita, Brno 1995, 96 s. ISBN 80-210-1197-1

KOURA, P.: „Je to vůbec nemyslitelné, že něco takového se může ve 20. století stát“ – Pankrácká „sekyrárna“ neboli oddělení II A. Paměť a dějiny, 2008, roč. 2, čís. 01, 156 s. ISSN 1802-8241

Kuklík, J. ml.: Prezident Masaryk a trest smrti, Dějiny a současnost 5/98, 31 s.

Liška, O. a kol.: Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2006, 294 s. ISBN 80-86621-09-X

Lyons, L.: Historie trestu, Praha, Svojtka and Co. 2004, 190 s. ISBN 80-7352-021-4

Malenovský J.: Trest smrti v současném mezinárodním společenství, Právní Obzor č. 4, Bratislava 1984

Monestier, M.: Historie trestu smrti, Rybka Publishers, Praha 1998, s. 139
ISBN 80-86182-05-3

Novotný, O.: O trestu a vězeňství, 2. vyd., Academia, Praha 1969, 252 s.

Novotný, O.: Trest smrti a platné trestní právo, Právník 6/1967

Repík, B.: Ke stavu diskusí o trestu smrti, Právník 6/1990

Solnař, V.: Tresty a ochranná opatření, Academia, Praha 1979, 216 s.

Tomášek, M.: Dějiny čínského práva, Academia, Praha 2004, 302 s.
ISBN 80-200-1190-0

Zimek, J.: Právo na život, Masarykova univerzita, Brno 1995, 36 s.
ISBN 80-210-1140-8

Internetové zdroje

<http://www.aktualne.centrum.cz/>

<http://www.amnesty.cz/>

<http://www.amnestyusa.org/>

<http://edition.cnn.com/>

<http://en.wikipedia.org/>

<http://www.laits.utexas.edu/>

<http://odhaleni.info/>

<http://www.tdcj.state.tx.us/>

Death penalty

Death penalty is one of the most controversial sentences in the history of mankind. It was known even 2000 years B. C. and the most famous civilizations as Roman Empire or ancient Greeks were using it. Later in 19th century we can hear first strong voices demanding abolishment of death penalty. The Pioneer was Cesare Beccaria and his work *Dei delitti e delle pene*. Nowadays 95 countries have abolished death penalty for all crimes, 9 countries abolished it for ordinary crimes and 35 countries have death penalty among sentences but they do not use it.

In Czechoslovakia there was death penalty almost through whole existence of Czechoslovakia. It was abolished not until year 1990, after “velvet revolution”.

Methods of executions have always been very different and they varied depending on the place and time. Among the most known belongs crucifixion, burning to death, decapitation, guillotine, hanging, gas chamber, electric chair and lethal injection.

In my dissertation I have to mention two very different countries which still use capital punishment to a large extent. These are United States of America and China. In the USA capital punishment has a long history and nothing seems to suggest that something is going to change even though there were executions of innocent people or executions which were based on the color of the skin. In China, there held in year 2009 more executions than in the rest of the world. Most people are sentenced to death because of murder and drug trafficking.

Death penalty belongs, and probably will, among the most discussable sentences between amateurish and expert public too. Among the most common arguments those who speak up for the capital punishment belong safety of the society, retaliation, putting fear on potential wrongdoers, costs of life imprisonment and morality of killing somebody who is murderer. On the other side opponents for example argue with judicial murders or judicial errors.

Many international documents deal with the death penalty too. The best known are Universal Declaration of Human Rights, International Covenant on Civil and Political Rights, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental and its Protocols and on the western hemisphere American Convention on Human Rights.

In the countries which have abolished the death penalty had to replace it with another sentence. The most common is to replace it by life imprisonment or imprisonment which lasts many years. In this case parole is important.

Death penalty is cruel punishment which does not belong to 21st century. Unfortunately many countries still use it and probably will in the future. I hope this work of mine will help to better understand to death penalty and maybe convince some of those who support capital punishment about cruelty of this punishment and its pointlessness.

Trest smrti – Death penalty